

Samenvatting EEI 2014

Handboek: "The European Union and the euro"

24-5-2014

Jolien Rammant

(Met dank aan de personen die hieraan meegewerkt hebben)

Vooraf gebaseerd op slides, aangevuld met nota's en boek.

Inhoudstafel:

<i>Hoofdstuk 1</i>	<i>p.3</i>
<i>Hoofdstuk 2</i>	<i>p.8</i>
<i>Hoofdstuk 3</i>	<i>p.12</i>
<i>Hoofdstuk 4</i>	<i>p.15</i>
<i>Hoofdstuk 5</i>	<i>p.27</i>
<i>Hoofdstuk 6</i>	<i>p.31</i>
<i>Hoofdstuk 7</i>	<i>p.42</i>
<i>Hoofdstuk 8</i>	<i>p.50</i>
<i>Hoofdstuk 9</i>	<i>p.68</i>
<i>Hoofdstuk 10</i>	<i>p.71</i>
<i>Hoofdstuk 11</i>	<i>p.74</i>
<i>Hoofdstuk 12</i>	<i>p.78</i>

Hoofdstuk 1: Historiek van de Europese eenwording

Mijlpalen:

1. Jaren 40: naweeën van WO2
2. Eerste integratiepogingen in de jaren 50
3. Jaren zestig: De Gaule en verdere integratie
4. Van eurosclerose naar euroforie
5. Van Maastricht via Lissabon naar de eurocrisis

1. Jaren 40: De naweeën van WO2

Europa in puin en dus zwak tov. nieuwe supermogendheden (bv. VS)

Nood aan samenwerking:

1. Economisch :
 - hulp v/d VS : **Marshallplan**
 - voorwaarde : **1948** Oprichting **OEES** (Organisatie voor Europese Economische Samenwerking) . Doel: gezamenlijk herstelplan controleren.
 - opm: OEES werd later de **OESO** (Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling)
2. Militair :
 - **1948** **Verdrag van Brussel**: Bondgenootschap tussen VK, Frankrijk en Benelux-landen tegen dreiging Sovjet-Unie. (Later Koude Oorlog)
 - **NAVO** (Noord-Atlantische Verdragsorganisatie)
Landen Verdrag van Brussel + Canada, Denemarken, Italië, IJsland Noorwegen, Portugal en de VS.
3. Cultureel :
 - **1949 Raad van Europa** (vroeger 10leden, nu 47 leden)
Doel: Politieke en culturele rol bv. Beschermen rechten van de mens.

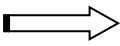
2. De eerste integratiepogingen in de jaren 50

Koude Oorlog: Bescherming West-Europa mbv. West-Duitsland

Probleem: Duitsland re-integreren in Europese economie zonder overgewicht tov andere landen

1. Federalistische initiatieven:
= Een bondsstaat zonder centraal gezag, waarbij de afzonderlijke delen een hoge mate van autonomie bezitten

- **1952** : **EGKS** (Europese Gemeenschap voor Kolen en Staal)
basisidee: Frans en Duitse economie zouden kunnen samenwerken
+ cruciaal voor oorlogswapens

 Verdrag van Parijs: Soevereine staten *stonden vrijwillig stukje autonomie af* aan supranationale autoriteit!

- 1955 : **Rapport Spaak**: Onderzoek om van Europa een eenheidsmarkt te maken. POSITIEF advies!
- 1957 : **EEG** (Europese Economische Gemeenschap)
Doel: Creatie **Douane-unie**= Afspraak tussen twee of meer landen om onderlinge handelsbelemmeringen af te schaffen(vrij verkeer van goederen) + gemeenschappelijk buitentarief
opm: ! Dit was de *Officiële start v/d Europese Unie*
Een Commissie en Raad van Ministers werd hierbij aangesteld.
- ➡ **Verdrag van Rome**: Creatie interne markt vrije stroom van productiefactoren.
- 1957: **EURATOM**
Doel: Gemeenschappelijke aanpak nucleaire energie

2. Intergouvernementele initiatieven

=Een samenwerkingsverband, waarbij de nationale regeringen van de deelnemende landen elke beslissing moeten goedkeuren.

- 1960: **EFTA** (Europese Vrijhandelsassociatie)
Basisidee: Britten wilden goede relatie met VS uitbouwen dmv. een vrijhandelszone
- Andere voorbeelden: OEES, Raad van Europa (zie jaren 40)

3. Jaren zestig: Charles De Gaulle en verdere integratie

3.1. De Gaulle:

- Franse president
- wilde de soevereiniteit van Frankrijk niet opgeven
- Verzet tegen voorstel eigen middelen voor EEG
- Tegen toetreding VK (uit angst om macht te verliezen)

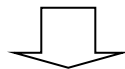
3.2. Verdere integratie:

- Uitwerking gemeenschappelijk landbouwbeleid
- 1968: Afwerking **douane-unie**: Samensmelting EGKS + EEG + EURATOM => **EG** (Europese Gemeenschap)

4. Van Eurosclerose naar Euroforie

4.1. De jaren 70:

↪ Economische turbulente periode: oliecrisis, stagflatie en monetaire instabiliteit.

'Eurosclerose'

= Weinig geloof in slaagkansen verdere integratie.

- 1973 Toetreding VK, Ierland & Denemarken
- **Werner rapport**:
Doel: economische en monetaire toekomst van Europa te onderzoeken
Conclusie: Economische en monetaire unie vormen met eenheidsmunt in 10 jaar.
- Nood aan eigen middelen voor de EG:

➡ **Verdrag van Luxemburg**: Middelen uit douanerechten en nationale belastingen

Maar: Margaret Thatcher vond dat het VK teveel moest inbrengen 'Juste retour'-principe.

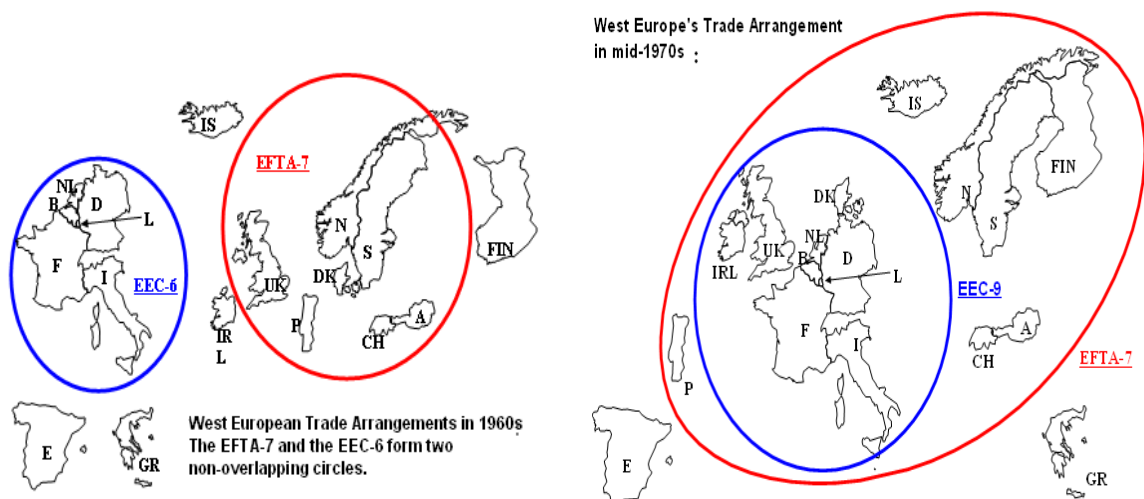
- Institutionele verandering: **Europese Raad**

Werking: 3X per jaar komen Staatshoofden samen en overleggen over dagelijkse Europese problemen

4.2. De jaren 80

- **1981:** Toetreding Griekenland
- **1986:** Toetreding Spanje & Portugal
- **Europese Eenheidsakte, Witboek** (Verwijderen Technische en fiscale barrières)
Doel: Eenheidsmarkt realiseren, hiervoor werd de stemming bij de Raad gewijzigd van unanimité naar QMV (om Wet Delors tegen '93 gestemd te krijgen).
Uitzonderingen: Begrotingsbeleid, vrij verkeer personen en belangen werknemers
=> Unanimité
opm: Substantiële wijziging van Het Verdrag Van Rome
- **Rapport Delors:** Basis voor het Verdrag Van Maastricht
= beschrijving van de nog nodige stappen in de laatste fase van het realiseren van een **EMU** (Economische en Monetaire Unie).

➡ **Samenvatting:**

5. Van Maastricht via Lisabon naar de Euro crisis (jaren '90-2010)

5.1. het Verdrag van Maastricht

- Doel: creatie van een Europese Unie
- Politieke unie op drie pijlers:
 1. Verdrag van Rome uitgebreid met **bepalingen van EMU**. } *Supranat.*
 2. Gemeenschappelijk buitenlands en veiligheidsbeleid } *Intergouv.*
 3. Samenwerking op vlak van justitie en binnenlandse zaken }
- **1993:** Officiële start **Europese Unie**

5.2 Uitbreidingen Europa

➡ In de jaren 1995/2004/2007/2013 traden nog landen toe.

De lijst met aanvragen tot toetreding werd lang. Maar de *economische kloof* met de lidstaten werd steeds groter.

Table 1.1 Key statistics of candidate countries (2004)

	Population (mn)	GDP/head (PPS, EU-15 = 100)
EU-15	383.6	100
Cyprus	0.7	77.6
Czech Republic	10	64.8
Estonia	1	43.1
Hungary	10	56.1
Latvia	0	38.7
Lithuania	3.5	45
Malta	0.4	63.7
Poland	38.2	43.6
Slovakia	5.4	48.6
Slovenia	2	70.5
Bulgaria	7.8	30.2
Romania	21.5	29
Turkey	71.9	25.8

Source: European Commission (2004)

5.3. Criteria van Kopenhagen

Regels die bepalen of een land verkiesbaar is om tot de EU toe te treden.

1. Politiek criterium: Stabiele instellingen met garanties voor **democratie**, rechtsstaat, mensenrechten, respect voor en bescherming van minderheden.
2. Economisch criterium: **Functionerende markteconomie** & in staat zijn EU concurrentiedruk en marktkrachten aan te kunnen.
3. 'Acquis communautaire': De verplichtingen van het **lidmaatschap** op zich kunnen nemen.

5.4. Verdragen van Amsterdam, Nice en Lissabon

- **Verdrag van Amsterdam**: Versterkte samenwerking
 - ▶ Herziening v/h Verdrag van Maastricht
 - opm: Hieronder viel het **Schengen-akkoord**
= EU onderdanen mogen reizen binnen de regio zonder grenscontrole
- **Verdrag van Nice**: Aanpassingen aan Europese instellingen met oog op uitbreiding.
- **Conventie over de toekomst van Europa** (Europese Conventie)
 - Ingericht door Verklaring van Laken
 - Doel: Opstellen concept- versie van de Europese grondwet
 - opm: Referenda Frankrijk, Nederland i.v.m. aanvaarden grondwet, volk stemde TEGEN.
- **2007: Verdrag van Lissabon** (in werking sinds 1/12/2009)
wijzigde de bestaande verdragen:

2-pijler structuur

1. Verdrag Betreffende de werking van de EU (= Verdrag Van Rome)
 - Doel: Wetgeving
 - Supranationaal
2. Verdrag van de EU (=Verdrag van Maastricht)
 - Doel:
 - institutionele zaken
 - Algemene principes en doelstellingen

- buitenlands- en veiligheid beleid } *Integratie 3de pijler*
Intergouvernementeel

5.5. De start van de monetaire unie:

- Convergencecriteria Maastricht:
 1. Prijsstabiliteit; LT-interest $\leq 2\%$ v/d rente van de 3 best presterende landen.
 2. Overheidsbudget; Jaarlijks OH-deficit $\leq 3\%$ v/h BBP + OH-schuld $\leq 60\%$ v/h BBP
 3. Wisselkoersstabiliteit

⇒ Geïmplementeerd in 3 fasen doorheen de jaren 90.

- fase 1: **1990-1993**= Vervolledigen eenheidsmarkt + vrijmaken kapitaalstromen
- fase 2: **1994-1998**= Instellen ECB (Europese supervisie op LS)
+ **SGP** (Stabiliteit en Groei pact) = strenge budget regels voor LS
- fase 3: **1999 -...** = start economische en monetaire unie (Eenheidsmunt)
opm: VK, Denemarken en Zweden doen niet mee.

1 januari 2002: Introductie Euro briefjes en munten voor het volk.

opm:

- Griekenland had cijfers vervalst om criteria te halen
- SGP versoepeld onder druk van LS die criteria niet konden halen.
- ECB richtte met nationale banken het **Europees systeem voor centrale banken** (ESCB) op.
Doel: verantwoordelijk voor monetair beleid in de Eurozone.

5.6. De Eurocrisis:

- 2007: financiële crisis
- **2008**: Val Lehman Brothers
- 2010: soevereine schulden crisis in Griekenland en andere landen(Ierland, Spanje, Cyprus)
=> START Eurocrisis

- Oprichten steunprogramma's:

European Financial Stabilisation Mechanism (EFSM)

↓
European Financial Stability Facility (EFSF)

↓
European Stability Mechanism (ESM)

- Onconventionele steunmaatregelen ECB (bv. inkopen secundaire markten)
- **Structurele hervormingen**:
 - 'Nieuw EU economisch bestuur'= Hervorming SGP door het 'Six-Pack' (6 maatregelen)
=> **Verdrag van Stabiliteit, Coördinatie en Bestuur** in de EMU (The Fiscal Compact)
 - Two-pack= begrotingshervormingen
 - Meer transparantie bij budgettaire beslissingen LS
 - sterkere coördinatie begrotingscyclus in de eurozone
 - erkenning van LS onder financiële druk
 - Versterken van de EMU.
 - **2011-12: banken unie**

Hoofdstuk 2: Institutionele context

1. De doelstellingen van de EU

Oorspronkelijke doelstellingen:

Eenheidsmarkt

Gemeenschap. landbouw- en transport beleid

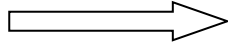
Mededingingsbeleid

Samenvoegen economisch beleid & nationale wetgeving

ESF(=Europees Sociaal Fonds)

EIB(= Europese Investeringsbank)

Associatie met ACP-landen

Recentere doelstellingen :

EMU(=Economische en Monetaire Unie)

Milieu

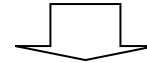
O&O

Volksgezondheid

Onderwijs, opleiding, cultuur

Consumentenbescherming

Subsidiariteit

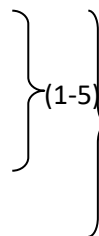
Verdere uitwerking van de EMU in de EU
mbv. Verdere integratie en uitbreiden
supranationale macht.

Opm:

- **Subsidiariteit** = Principe dat een centrale of hogere instantie niet doet wat door lagere instantie gedaan kan worden.
- **ACP-landen** = De Landen in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan die met de EG samen werken voor economische, commerciële samenwerking en ontwikkelingssamenwerking.
- **1957 : 6 leden, 2014 : 28 leden**
(kandidaat LS: Turkije, potentiële kandidaat : landen Westelijke Balkan)

2. De EU-instellingen

1. De Raad
2. De Commissie
3. Het Parlement
4. Het Hof van Justitie
5. De Rekenkamer
6. De Europese Raad
7. De Europese Centrale Bank
8. Het Economisch en Sociaal Comité
9. Het Comité van de Regio's

(1-5) Officiële instellingen tem Nice
7 Officiële instellingen vanaf Lissabon

(8-9) Adviesorganen

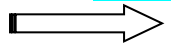
2.1 De Raad (Van de Europese Unie/Raad van Ministers)

Belangrijkste *formeel* besluitvormingsorgaan

- **1 vertegenwoordiger** per lidstaat
- **Voorzitterschap** wijzigt om de **6 maand**
- Elk in het **belang van eigen land**; Belang van **COREPER** (Comité van Permanente Vertegenwoordigers)
=Permanente vertegenwoordigers van de lidstaten die een centrale plaats in nemen bij het communautaire besluitvormingsproces

Opm: Mogelijke stemvormen;

1. Unanimititeit (eenparigheid van stemmen)
2. Eenvoudige meerderheid (50% + 1)
3. **Gekwalificeerde meerderheid** /QMV (=stemweging adhv demografisch gewicht v/h land)

Na 1/11/2014(Hervormingsverdrag) uitbreiding QMV:

- 55% van de Raadsleden (en minstens 15 lidstaten)
- 65 % van de bevolking vertegenwoordigen

2.2 De Europese Raad

Belangrijkste *politieke* besluitvormingsorgaan

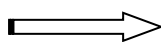
- Staats- en regerings**leiders**
- **4 keer** per jaar
- Voorzitter: Herman Van Rompuy
- Uitzetten **algemene politieke beleidslijnen** en prioriteiten
! Geen wetgevende taak ↔ De Raad
- Meer **macht** dan op papier!! (Veel media aandacht)
- **Eenparigheid** van stemmen (Tenzij anders bepaald)

Opm: Pas sinds Verdrag van Lissabon volledig geïntegreerd in het Europees institutioneel systeem.

2.3 De Commissie

Dagelijks bestuur Unie

- In functie van **Europese belang** <-> De Raad
- Exclusief **wetgevend initiatiefrecht** (Maar wel beperkte wetgevende bevoegdheden)
- **Toezicht** uitvoering van de Europese verdragen door LS
- **Voorstellen formuleren** over toekomstige ontwikkelingen
- **EU vertegenwoordigen** ('implied powers')(vnl. bij handelsoverleg)
- 5jarige regeerperiode

Na 1/11/2014 zullen maar 2/3 v/d lidstaten commissaris kunnen zijn mbv. een **rotatiesysteem**.

Tenzij de Europese Raad dit aantal met eenparigheid van stemmen wijzigt.

2.4 Europees Parlement

☞ Controle + wetgevende rol via gewone wetgevingsprocedure

- **Volksvertegenwoordigers**- Max. 750 -rechtstreeks verkozen
In praktijk: politiek compromis, 754 gekozenen
- 7 politieke fracties; Europese Volkspartij is de grootste
 ➡ Na Hervormingsverdrag: **Uitbreiding van beleidsdomeinen**
 - Medebeslissingsprocedure wordt 'gewone wetgevingsprocedure'
 - Bevoegdheid ganse begroting

3. Beleidsinstrumenten

3.1 Europese regels

A. Verdragen: TEU en TFEU

B. Communautaire rechtshandelingen:

1. Verordeningen:
 - direct van toepassing
 - bindend voor ALLE rechtspersonen
 - algemeen, boven nationale wetgeving
2. Richtlijnen:
 - bindend naar resultaat
 - lidstaten zijn vrij in hoe zij het objectief bereiken (relatief)
3. Beschikkingen:
 - ENKEL geldig naar specifieke doelgroepen (onderneming, burger)
4. aanbevelingen en adviezen

3.2 Openbare financiën

Voorzieningen door de overheid, subsidies, belastingen ➡ BEGROTING (zie H3)

4. Besluitvorming in de EU

Belangrijke factoren:

- Communautaire vs. intergouvernementele methode
- Belang van subsidiariteitsprincipe: Enkel als het laagste niveau(nationaal) niet kan voldoen bv. door schaalvoordelen, mag het hogere niveau aangesproken worden (supranationaal).
- Belang van de machtige Frans-Duitse as (basis Elysée Verdrag)
! maar Duitsland leidt meer dan Frankrijk door economische situatie van het land
- Specifieke situatie eurozone: Uittreding van VK?

4.1 Communautaire methode (supranationaal niveau)

☞ Vooral de **Gewone wetgevingsprocedure**

"Pingpong" tussen instellingen;

1. De Commissie initieert - (Europees belang)	(aanpassing 2 ^e lezing)
2. De Raad beslist + uiteindelijke goedkeuring - (belang lidstaten)	(2 ^e en 3 ^e lezing)
3. Het Parlement beslist mee of geeft advies - (Belang EU-burgers)	(1 ^e en 3 ^e lezing)

4.2 Intragouvernementele methode (nationaal niveau)

1. Buitenlands en veiligheidsbeleid
2. Sociaal beleid: **OMC** (Open Method of Coordination):
 - Unanimiteit bij de LS
 - Multilaterale supervisie
 - Implementatie door nationale wetgeving (Europese wetgeving hierbij overbodig)

2.1 Besluitvorming in de Eurozone

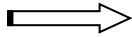
- PROBLEEM: EU 28 leden $\leftrightarrow$ eurozone 18 leden (eurogroep)
- Basis is de **communautaire methode**, maar niet met ieder LS
 - $\Rightarrow$ Soms met intergouvernementele trekjes
- Monetair beleid:
 - eurosysteem
 - supranationaal
 - andere lidstaten zonder euro moeten centraal beleid aan ECB aanpassen
- Andere beleidsdomeinen (cf. SGP): eurogroep, eurosummit = omtrent competitiviteit, globale architectuur van de euro-zone en fundamentele regels

2.2 De minder zichtbare kanten

- Rol van Coreper: Nationale afgevaardigden die vergadering voorbereiden. Toenemende macht op 'Ecofin' ministers.
- Comitology: Nationale afgevaardigden die de Commissie assisteren bij het inplanten van een wetregel.
- Lobbying
- Democratisch deficit: Disconnectie tussen het volk en de EU-wetgevers.

Hoofdstuk 3: De Europese budgettaire instrumenten

1. Het EU budget

Verschil nationaal budget:

- Verplichting van begrotingsevenwicht
- Zeer klein in relatieve termen

1.1 de grootte van het budget

Ongeveer 1% van het EU BBP= 130 biljoen Euro

opm: Geen echte eigen middelen: financiering gebeurt via overdrachten van de lidstaten

1.2 de begrotingsprincipes

1. **Eenjarigheid** : Fiscaal jaar 1 januari – 31 december

Uitzonderingen:

- Gesplitste kredieten → vastleggings- vs. betalingskredieten(=gemaakt in het fiscaal jaar om de vastleggingskredieten, die voorop gesteld zijn, te voldoen)
- "voorlopige twaalfden" : Indien begroting onder tijdsdruk staat.
= Er mag elke maand evenveel geld uitgeven worden als tijdens dezelfde maand een jaar eerder.

2. **Eenheid** : ALLE inkomsten en uitgaven worden gebundeld in 1 document.
3. **Specificiteit** : Elke uitgave moet gedetailleerd doel hebben mbv. titels, hoofdstukken en artikelen
4. **Algemeenheid** : Inkomsten worden SAMENGEVOEGD om ALLE uitgaven te financieren
5. **Evenwicht**: Inkomsten en uitgaven in de begroting moeten in balans zijn.
 - Budget mag geen stabilisatirol spelen!
 - Overschotten en tekorten worden overgedragen naar volgend boekjaar
6. **Openbaarheid** : Publicatieblad van de EU

1.3 De begrotingsprocedure art. 314 VWEU

fase 1: Commissie stelt Ontwerp-begroting op, geeft het door aan De Raad

fase2: de Raad kan wijzigen met QMV (voor 31 juli)

fase3: Het Europees Parlement heeft 42 dagen om het voorstel te amenderen.

} **Eerste lezing**

Als de Raad in **tweede lezing** amendementen EP met QMV aanvaarden => Aanvaarden begroting

fase 4: Raad verwerpt amendementen=> Bemiddelingscomité

Het comité stelt een compromis tekst op:

- de Raad verwerpt maar Parlement aanvaardt=> Aanvaarden begroting
- Zowel de Raad als het Parlement verwerpen => commissie moet nieuwe begroting opstellen
- Het comité faalt bij de bemiddeling => Commissie moet een nieuwe begroting opstellen

Opm:

- Als de begroting niet gestemd is voor het einde van het jaar waarop ze slaat, dan moet de Commissie met voorlopige twaalfden werken.

- **Interinstitutioneel akkoord**: Akkoord tussen Commissie, EP en De Raad.

1.4 De eigen middelen van de EU

Beslaat 99% van de totale EU inkomsten

1. Traditionele eigen middelen:

- Landbouwrechten
- heffingen op suiker
- douanerechten.

=> te innen door de lidstaten, 20% compensatie in ruil

Opm: **Gedaald in waarde**, sinds jaren 80 door internationale handelsakkoorden en verhoging compensatie voor LS.

,

2. Middelen gebaseerd op BTW

Procentuele heffing op de geïnde btw van de lidstaten.

BTW-basis beperkt tot 50 % v/h BNI (Bruto Nationaal Inkomen)

Doel: Voorkomen dat armere landen meer moeten betalen dan rijkere lidstaten.

Opm: **Gedaald in waarde** door zwakkere economie van sommige LS (bv. VK) die korting hebben verkregen op bijdragen.

3. Middelen gebaseerd op het BNI

Residuele functie: evenwichtbrenger inkomsten in uitgaven

Percentage op BNI van elk LS, jaarlijks herberekend

Opm: **Grootste bron** van inkomsten geworden.

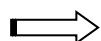
Evolutie van de inkomsten:

EU beschikt steeds over minder budgettaire autonomie!

In % of total	1980	1990	2000	2010	2013
Traditional own resources	47.1	28.3	17.9	11.7	14.1
VAT-based resources	48.7	61.0	37.3	10.9	11.3
GNI-based resources	0.0	0.4	39.8	74.3	73.4
Other	4.2	10.4	5.0	3.0	1.2
Total	100	100	100	100	100

Source: European Commission

4. 5de bron?

In 'De Tijd' oktober 2010:

Voorstel Commissie om een **Europese belasting** of een **Europese BTW-schijf** te creëren die **geheel of gedeeltelijk de Europese begroting moet spekken**. En dus op termijn de transfers van de nationale begrotingen naar het EU-budget vervangen.

(Zou €30-35 bn per jaar opbrengen)

MAAR: Angela Merkel is TEGEN!

Opm: EU-budgetproblemen: '**juste retour**' (zie H1)

Netto-bijdragers ('oude' LS) vs. *Netto-ontvangers* ('nieuwe LS)

1.5 Uitgaven en financieel meerjaren kader

Financieel meerjaren kader (=MFF) art. 312

Bepaalt het **plafond** voor elke brede categorie van **uitgaven**

Doel: Zorgen dat de uitgaven binnen het limiet van eigen middelen blijft.

Ontstaan in jaren 80:

- toetreding armere, Zuid-Europese landen
 - ontsparing gemeenschappelijk landbouwbeleid
 - Thatcher -> vermindering bijdrage VK (Top van Fontainebleau)
- } Politieke conflicten

Nieuwe methode nodig!

Eerste MMF: pakket Delors-I (1988-1992)

Opm: Heeft verdragsbasis door VwEU gekregen.

6 categorieën in het MFF 2007-2013 én MFF 2014-2020 gerelateerd aan **beleidsdomeinen**

Gestemd met **Bijzondere wetgevingsprocedure** → verordening

1. Duurzame groei
 - a. Concurrentievermogen voor groei en werkgelegenheid
Bv. R&D, onderwijs,...
 - b. Cohesie voor groei en werkgelegenheid
Doel: convergeren van de minst ontwikkelde regio's
 2. Behoud en beheer van de natuurlijke hulpbronnen
Bv. Gemeenschappelijk landbouw- en visbeleid, milieu-maatregelen
 3. Burgerschap, vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid
 - a. Vrijheid, veiligheid en rechtvaardigheid
 - b. Burgerschap
 4. De EU als mondiale partner (buitenlands beleid)
 5. Administratie
 6. Compensatiebedragen
- } ±85%

De EU-uitgaven

Belangrijkste uitgaven :

- Natuurlijke hulpbronnen(vroeger landbouw) : 43% in '07-'13
Opm: evolutie landbouwuitgaven;
 - jaren 60: toenemend
 - jaren 70: spectaculair (70%° v/h budget)
 - Jaren 80: afnemend
- Groei en werkgelegenheid(vroeger structuurfondsen) : 44% in '07-'13

2. Europese Investeringsbank (EIB)

- Financiering ontwikkeling van EU en daarbuiten:
MAAR: 90 % binnen EU
- Aanvullende financiering van projecten: bv. **Hernieuwbare energie**
- EIB financiert zichzelf op kapitaalmarkten

3. ESM en andere (nieuwe) instrumenten

Zie H7 en H10

Hoofdstuk 4: De eenheidsmarkt

1. Theoretische aspecten van het vormen van een eenheidsmarkt

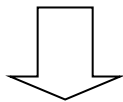
a) Definitie eenheidsmarkt:

Douane-unie:

- Vrij verkeer van goederen en diensten
- geen onderlinge tarieven
- gemeenschappelijk buitentarief

+ Vrij verkeer van productiefactoren (arbeid en kapitaal)

+ Geen non-tarifaire belemmeringen

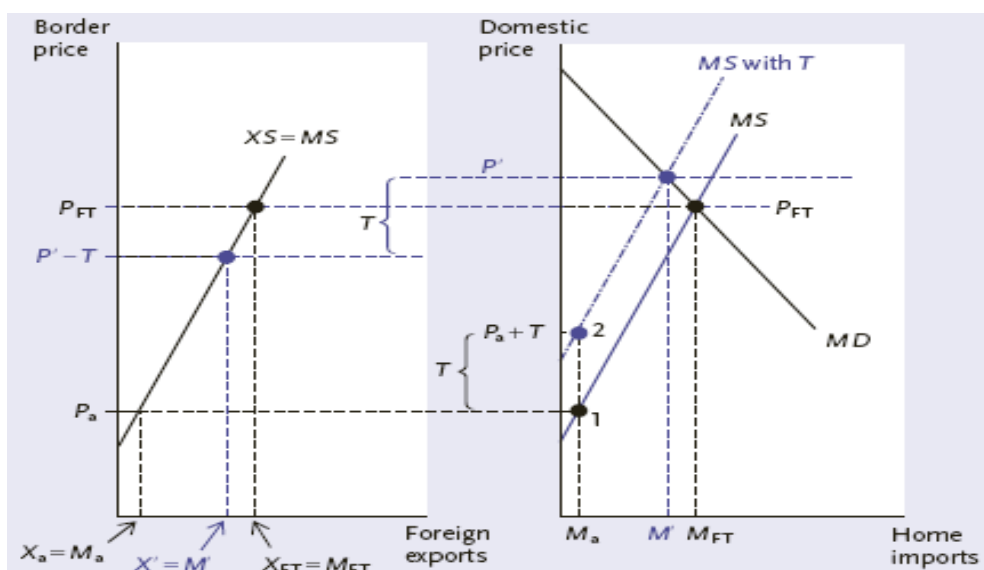

Eenheidsmarkt

b) Stadia economische integratie:

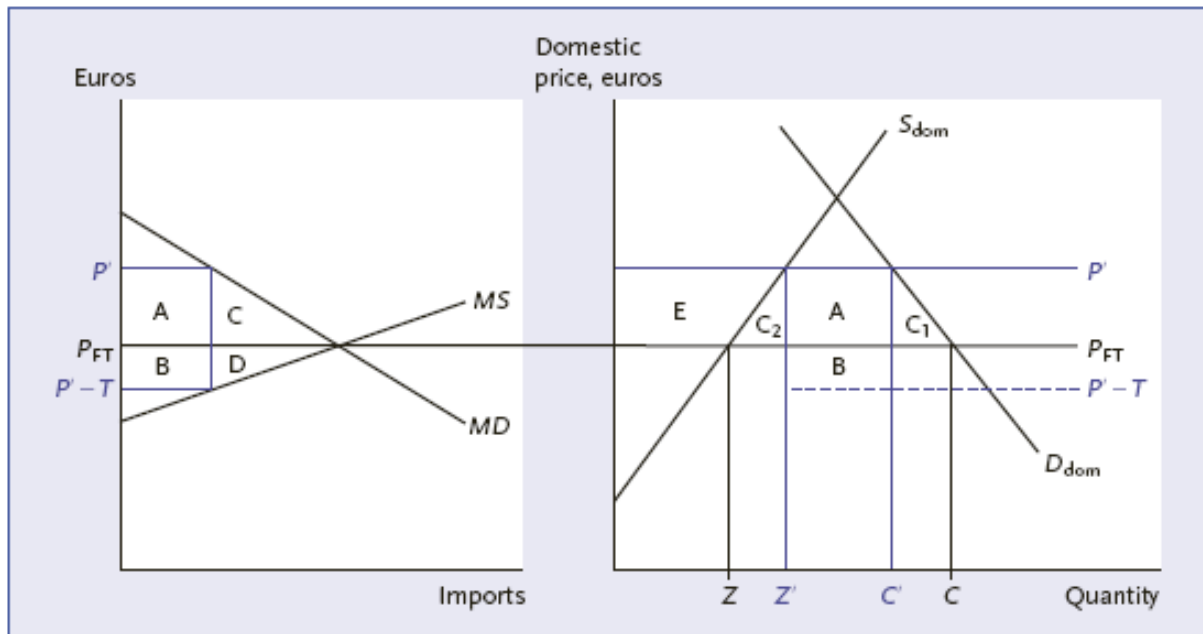
1	Vrijhandelszone	} Integratie markten
	= Afschaffen douane rechten tussen partners, behoud eigen buitentarief	
2	Douane-unie (zie boven)	
3	Eenheidsmarkt (zie boven)	} Integratie beleid
4	Economische unie: Harmonisatie macro-economisch beleid	
5	Economische en monetaire unie: Eindpunt integratie	

c) Tariefanalyse:

Invoering van een tarief T: Buitenlanders willen prijs $P_a + T$ krijgen, om M_a aan te bieden.

d) Welvaartseffecten binnenland:

- Consumenten verliezen $E + C_2 + A + C_1$
- Producenten winnen E
- Tariefopbrengst stijgt met $A + B$:

Conclusie: Het buitenland betaald deel van de taksen= positief

↪ Maar deel taks wordt ook betaald door consument= negatief

↪ Afhankelijk van de elasticiteit van de vraagcurve

↪ 1.1 De economische effecten van een Douane-unie

↪ Vorm van discriminerende tariefverlaging partner landen vs. Niet-partner landen

Directe/statische/primaire effecten (handel, prijs en welvaart)

a) Handelscreatie:

	A (=Binnenland)	B (=handelspartner)	C (=buitenland)
productiekost	70	50	40
invoerrecht	-	100%	100%
prijs in A	70	100	80 -> na invoerrecht
douane-unie	70	50	80->discriminatie van C

**!positief welvaartseffect!
+ handelscreatie voor B**

Opm:

- A= klein land, slaagt er niet in tax af te wentelen op buitenland
- C= heeft concurrentieel voordeel indien er geen handelsbelemmeringen zouden zijn omdat de prod. Kost zo laag is.

b) Handelsafwijking:

	A (=Binnenland)	B (=handelspartner)	C (=buitenland)
productiekost	70	45	30
invoerrecht	-	100%	100%
prijs in A	70	90	60
douane-unie	70	45	60

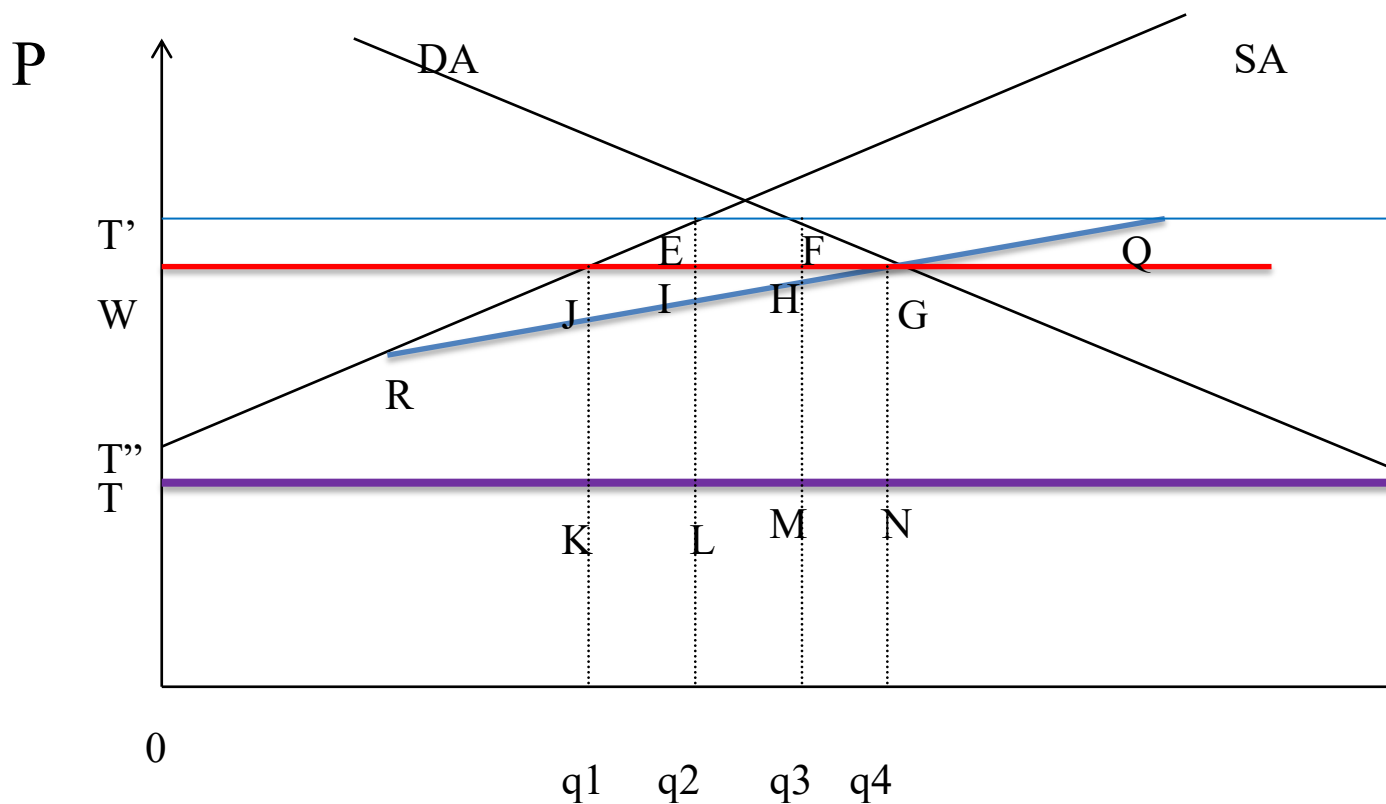
!negatief welvaartseffect!

Opm:

- B gebruikt meer schaarse middelen om te produceren.
- Door discriminatie invoerrecht is B goedkoper dan C
- Nochtans heeft B hogere oorspronkelijke prod. kost dan C.

⇒ Zie voorbeeld 'paardenvlees Brazilië' slides

c) Grafische samenvatting:

Legende:

-Invoerbelasting

-Douane-unie

-Opgetelde aanbod curve A + B

-Aanbod curve wereld

Uitleg:

- RG: Aanbod A
 - GQ: Aanbod B
 - QV: Aanbod C

} **Totale aanbod functie**
- Q2: Aanbod dat binnenland bereid is om tegen prijs met belasting aan te bieden
Q3: Wat consumenten tegen prijs met belasting willen aankopen. => **vraagoverschot**, dus invoeren uit de wereld (zie paarse curve)
- Na Douane-unie:**
 - Verschil Q2 en Q3 wordt ingevoerd door B => **Handelsafwijking**
 - Stuk Q1-Q2 en Q3-Q4 wordt extra geleverd door B => **Handelscreatie $\Delta JEI + \Delta HFG$**
- Consumentensurplus** = veelhoek WT'FG
Verbeterd want P daalt van T'->W

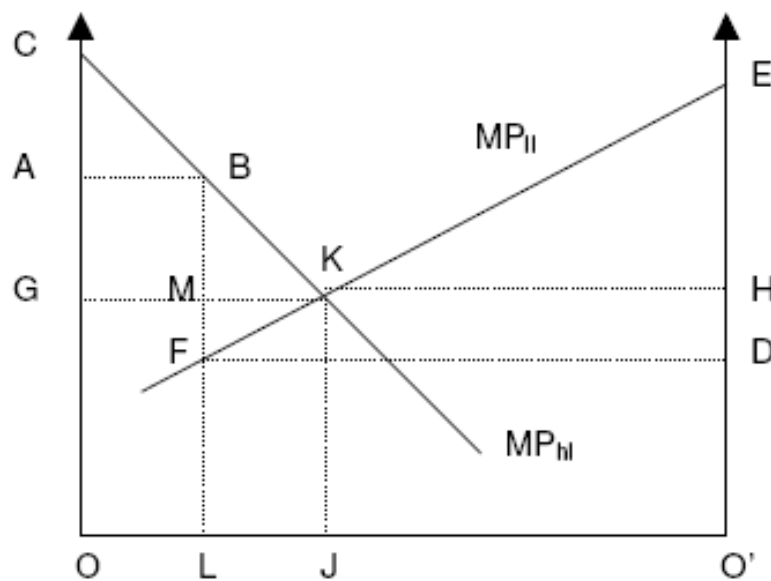
- **Producentensurplus** = veelhoek WT'EJ
Verslechterd want P daalt van T' → W
- **Overheid** = rechthoek IEFH
Verslechterd want verlies van rechthoek LIHM door handelsafwijking

Indirecte/dynamische/secundaire effecten:

Zie eenheidsmarkt

1.2 De economische effecten eenheidsmarkt

Vrij verkeer van arbeid en kapitaal:

Uitleg:

- MP_{HL} verloopt dalend door **wet v/d dalende meeropbrengsten**
- Rechts van L kosten arbeiders meer dan ze opbrengen
- Loonsom arbeid = veelhoek OABL
- Vergoeding kapitaal = driehoek CAB
- A → G: openstellen grenzen:
 - mensen verhuizen van lage- naar hoge loon landen
 - lagere evenwichtsprijs o/d arbeidsmarkt
 - werkloosheid
- Evenwicht in punt K

a) Prijs- en hoeveelheidseffecten:

- Hogeloonland:
 - Immigratie van lijnstuk L → J aan arbeid
 - **Loon zakt** van OA naar OG want aanbod stijgt
 - Immigranten brengen hier dus meer op dan in land van herkomst

- Hogere vergoeding kapitaal=> **welvaart stijgt**
- Lageloonland:
 - Emigratie van lijnstuk L->J aan arbeid
 - **Loon stijgt** tot O'H (=OG) want aanbod daalt

b) Welvaartseffecten:

- Hogeloonland:
 - Voor:
 - BNI/BPP= veelhoek OCBL
 - Na:
 - binnenlands product (BBP binnen de grenzen geproduceerd) = OCKJ
 - nationaal product (= BNI; rekening houden met *factorinkomens*) = OCKJ – MKJL
 - Opm:* Sommige immigrant arbeiders sturen hun loon op = verlies FMK
Maar soms blijven ze hier wonen en wordt hun inkomen hier uitgegeven
=> onduidelijke grens BNI/BBP
 - Nationaal product gestegen met BKM
- Lageloonland:
 - Voor:
 - BNI/BPP= veelhoek O'LFE
 - Na:
 - binnenlands product = O'JKE
 - nationaal product = O'JKE + JLMK
 - Nationaal product gestegen met MFK

c) Effecten op inkomensverdeling:

- Hogeloonland
 - Reeds aanwezige arbeid verliest ABMG=> **bedrijven profiteren**
 - Kapitaal wint ABKG
- Lageloonland
 - Overblijvende arbeid wint KHDN
 - Kapitaal verliest FKHD
 - Migrerende arbeid wint MKNF

Verlies vrijmaken arbeid < winst vrijmaking
Maar ongelijk verdeeld tussen arbeiders hoge- en lage loon landen.

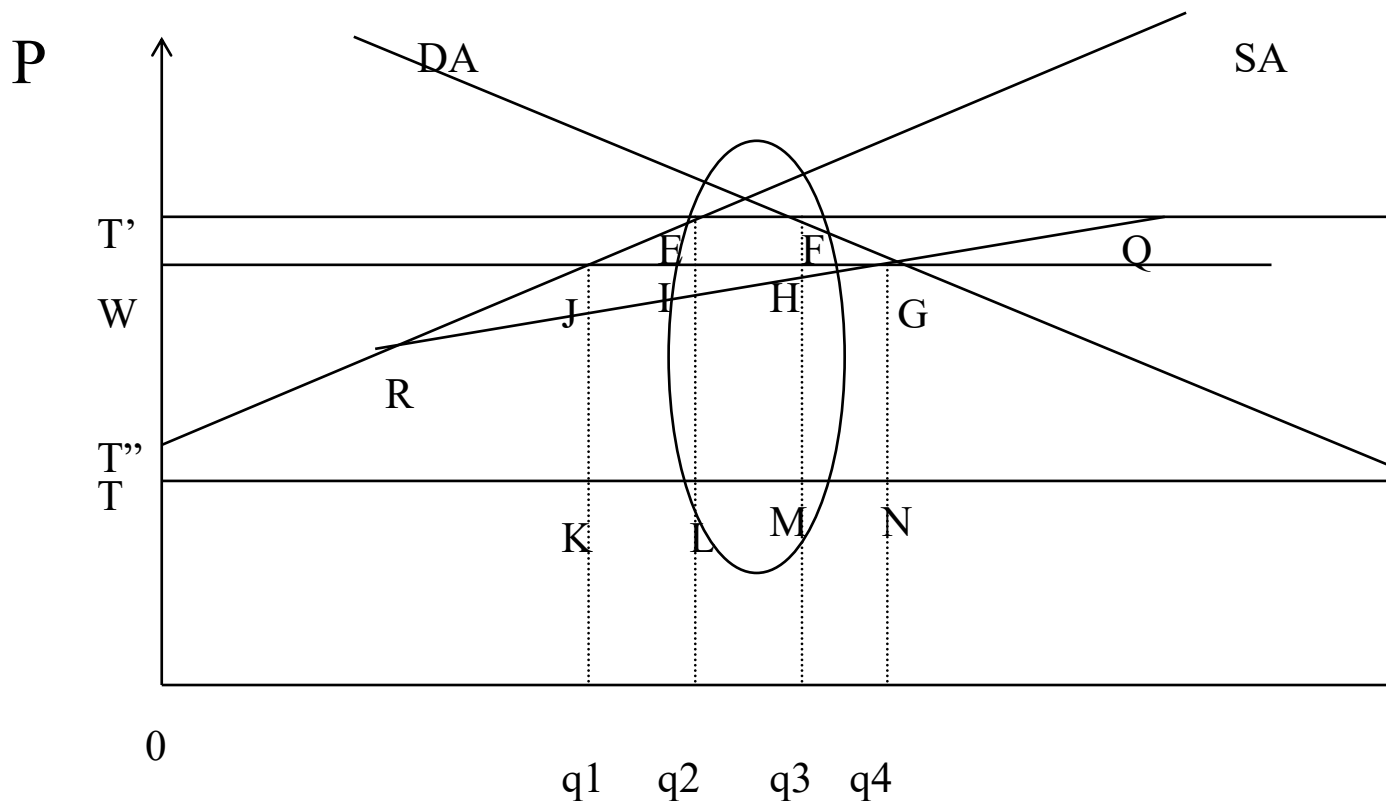
Afschaffing Niet-tarifaire barrières (NTB's):

- Tarifaire Barrières en sommige NTB's (quota) creëren **rente**
=Voordeel die terugvloeit naar burger.
- Andere NTB's (bv. technische belemmeringen) creëren geen rente
bv. Ruitenwissers koplampen: producent moet extra kosten maken om in dat land te produceren
⇒ '1992' afschaffing

a) Welvaartseconomische analyse

- Afschaffing rentecreërende barrières: handelsafwijking leidt tot duurdere aankoop bij lidstaat
=> **welvaart daalt**
- Afschaffing niet-rentecreërende barrières: handelsafwijking leidt tot goedkopere aankoop bij lidstaat
=> **welvaart stijgt**

b) Grafische voorstelling:

Afschaffing niet-rente creërende barrières is goed: er gaat geen rente verloren; zie cirkel

Indirecte effecten eenheidsmarkt:

- Toename concurrentie + benutting schaalvoordelen want grotere markt:
 - 1e fase: verwatering marktaandeel, daling prijs(door concurrentie stijging) en prijs-kostmarge => concurrentie stijgt
 - 2e fase: **uitzuivering markt** (Mergers & Acquisitions, failliet), minder maar grotere bedrijven
- Kan soms lang duren tot het tot uiting komt

2. De EU eenheidsmarkt

2.1 Soorten handelsbarrières

1. Kwantitatieve beperkingen & tarieven -> TB afgeschaft sinds Douane-unie

2. Fysieke beperkingen: Bv; grenscontroles
3. Technische beperkingen: Bv; Producten moeten aangepast worden aan nationale regels en standaarden LS, discriminatie overheidsopdrachten, publieke monopolies etc.
4. Fiscale beperkingen: verschillen in belastingen

Interne markt programma: Afschaffen niet-tarifaire belemmeringen (NTB)

Fysieke beperking

a) *Verdwijnen grenscontroles* :

- Illustratie uit **Cecchini Rapport**:
vrachtwagen met goederen legt 1200 km af
 - Binnen één LS: 36 uren
 - Moet langs drie grensposten: 58 urenMogelijke oorzaak niet rendabel om met camion te rijden!
 - **1985: Schengengroep**
= Wegvallen controle van burgers aan grensovergang binnen Schengenzone.
Opm: Grenzen buiten Schengengroep moeten goed gecontroleerd worden
 - Wegvallen andere controles:
 - Douaneformaliteiten
 - Veterinaire controles etc.
 - Erasmusprogramma
 - Leonardo da Vinci programma
- } Positieve integratie = sterk beleid toevoegen
} Negatieve integratie = weghalen grenzen

Technische beperking

a) *Verschillen in nationale regels & standaarden*:

- *Technische regels*: wettelijk bindend (veiligheid & gezondheid)
≠
Standaarden: vrijwillig (infowaarde, kwaliteit)
- Harmonisatie v/d technische regels: Traag + administratieve hel
- **1985: Witboek (Delors)**:
Doel: realisatie Interne Markt:
 - **1979 Arrest Cassis de Dijon** => *Basis vrijmaking goederenmarkt*
Duitse wet die invoer van 'Cassis' verbood.
-> Beslissing van Het Hof: Gaat in tegen Verdrag Van Rome!
Gevolg:
 - Duitsland moet Franse regels erkennen.
 - **Principe van wederzijdse erkenning** werd algemeen toegepast bij Harmonisatie
 - Elk product dat geproduceerd werd volgens de regels van het eigen land, moest toegelaten worden in elk ander LS.
 - Nieuwe aanpak harmonisatie: **standaardiseringscomités** = Richtlijnen met essentiële vereisten ("Conformité Européen")
Opm: Producenten moesten deze richtlijnen niet toepassen maar als ze het deden, moesten ze in gans EU toegelaten worden.

b) *Openbare aanbestedingen*:

PROBLEEM: Uitvoering

- Beslaat ± 20% v/h EU BBP

- 20% vallen onder EU-regels i.v.m. vrij verkeer van diensten en vrijheid van vestiging
- Wetgeving:
1. Klassieke sector: ministeries, centrale overheid
 2. nutssectoren: Bv; watervoorziening, gas -> LS willen hier liever niet soevereiniteit uit handen geven.
- Slechts 2% van de contracten bij bedrijven uit andere LS

Fiscale beperkingen

Vooraf **indirecte belastingen**

Opm: Groter probleem dan T op arbeid want beperkt mobiliteit goederen

- Probleem voor handel
 1. Veroorzaken prijsverstoringen=> slechte marktwerking
 2. Vereisen controle aan grens: Terugstorten BTW tussen handeldrijvende partners met ander Btw-tarief aan de grens.
- **Convergering:**
 - Probleem: Inkomst overheid + Herverdeling rijkdom
=> Twijfel bij LS over harmoniseren
 - Oplossing: marge 15-25% heffen (Geeft LS nog beetje vrijheid) + 5% verlaagd Btw-tarief op transport

Opm: Sinds harmonisering belast men méér op arbeid want minder mobiel
minder op kapitaal want wél mobiel

- Bestemmingsprincipe vs. oorsprongsprincipe
 - Voor 1993: **oorsprongsprincipe**: Btw-tarief land van oorsprong toepassen
 - Na 1993:
 - Consumenten : oorsprongsprincipe
 - BTW-plichtigen : **bestemmingsprincipe**

2.2 de vier vrijheden: stand van zaken

Juridisch

1993: 300 maatregelen Delors goedgekeurd (zie witboek)

MAAR: praktijk implementatie problemen...

1. Omzettingsdeficiet: Regelgeving die zou goedgekeurd worden en die ECHT goedgekeurd is
⇒ Dalende trend (=positief)
2. Onvolledigheidsgraad: Indien regelgeving in bepaalde LS niet opgenomen is
⇒ Dalende trend (=positief)
3. Inbreukprocedures: Niet nageleefde of omgezette regelgeving
⇒ België slechte leerling
⇒ Burger kan inbreuk LS aanklagen

Goederen

LS moeten wetsvoorstellen voorleggen aan Europese Commissie + ex post controle ingevoerde regels

- Nood aan conformiteit van producten met normen of label
- Nood aan Europees patentsysteem

a) Europees-octrooi:

Heden: **Europees Bundeloctrooi** = 'bundel' van verschillende octrooiën van LS

⇒ Zeer duur, patent aanvragen in elk land apart

2014: **EU-eenheidsoctrooi**: geldig in de hele EU

Voordelen:

1. grote kostenreductie door minder vertaalwerk
2. innovatie is direct in de hele EU beschermd
3. Betere concurrentiepositie t.a.v. US & Japan

b) Intra-Handel:

= Handel tussen LS in percentage van het BBP neemt toe => export stijgt

Opm: Ook mondiaal veel handel maar intra EU blijft belangrijker.

+ Convergentie prijzen intra-EU => diepere integratie

Diensten

70% v/h EU BBP

!Minder vlotte integratie dan goederen:

Versil veiligheidsregels/boekhoudingsvoorschriften

Minder vrij mobiel

weinig intra EU handel

a) Dienstenrichtlijn Bolkenstein

1)Vrijheid van vestiging:

= Uitoefenen van een dienst niet afhankelijk van een vergunningstelsel

2)Vervanging Oorsprongsprincipe door **vrijheid van dienstverlening**

= Men mag dienst uitoefenen als in orde met regelgeving uit eigen land, gelijk waar men zich vestigt.

Uitgezonderd:

- financiële diensten, transport, telecommunicatie, gokken, gezondheid- en sociale diensten
- Redenen van openbare veiligheid, sociale zekerheid, gezondheid en milieu

=> groeipotentieel uitvoering richtlijn = 0.6 tot 1.5 % BBP

Maar veel **protest**, dus afzwakking richtlijn

b) Netwerkindustrieën

Upstream (productie) bv. Productie trein

Netwerk bv. Het spoor, energie, Telecom

Downstream (dienst) bv. De NMBS, voornamelijk monopolies

Aanvankelijk niet behorend bij eenheidsmarktprogramma (LS staan niet graag controle af)

Maar: Liberalisering op **initiatief Europese Commissie** (zie H5)

c) Financiële diensten

SEPA (Single European Payment Area)

= Binnen de zone overal kunnen betalen met een debetkaart (Zie H10)

d) Digitale diensten

Nieuwe markt, dus nog veel ruimte voor verbetering

Doel: Wegnemen nationale barrières voor onlinetransacties mbt. **elektronische handel**

Belangrijk initiatief in het kader van **Europa 2020** (= Doel om van EU een kenniseconomie met veel tewerkstelling te maken)

=> potentiële baten uitvoering: 4% BBP

Personen

1) In functie van **arbeid**:

⇒ Minst gebruikte en meest betwiste vrijheid:

Angst voor goedkope werkkrachten die werkloosheid zouden veroorzaken

Probleem: automatische **erkenning diploma's** verschillende functies

Beroep laten erkennen door een andere LS is een administratieve rompslomp.

+ Tekort aan info, taalbarrières

Opm: Link **OCA** (=Zone van landen die baat hebben bij een eengemaakte munt. Op voorwaarde dat er mobiliteit van arbeid heerst. Vb. groot verschil arbeidsmobiliteit met de VS) -> zie H6

2) Personen als **burger**

Zie **Schengen-akkoord**

Kapitaal

Bevat:

- Foreign direct investment (bedrijf koopt aandelen in bedrijf ander LS)
- Banking (kapitaalvereisten)
- Investeringsfondsen (venture, hedge,...)
- Verzekeringen
- Betalingsdiensten (SEPA), aandelen (MIFID)

Probleem: Beperkingen blijven bestaan door 'screening' van Foreign direct investment in de "gevoelige sectoren". => Inbreuk Europese wet

Gevolg: **Verhinderende industriële herstructurering** (=grensoverschrijdende Mergers & acquisitions)

2.4 Evaluatie eenheidsmarkt

Cecchini Rapport:

- **"Cost of non-Europe"**
- Ex ante becijfering K/B uitvoering Witboek (= Studie naar baten voor Wél Europa)

Conclusie:

- Creatie 1,3 à 2,3 mio nieuwe jobs
- Stijging BBP met 3,2% à 5,7%
- Afname prijsverschillen:
 - Verdwijnen handelsbarrières met administratieve kosten
 - Schaalvoordelen
 - Meer concurrentie

<u>Besluit</u>: Efficiëntie stijgt=> lagere prijzen=> Consumptie stijgt=>werkloosheid daalt + verdwijnen barrières (kost geld) + schaalvoordelen
--

- **Micro-economische** voordelen:

	% BBP
Stap 1: voordelen verwijderen handelsbarrières	0,2-0,3
Stap 2: voordeel verwijderen technische barrières	2,0-2,4
<i>Subtotaal verwijderen barrières</i>	<i>2-2,7</i>
Stap 3: voordelen van schaaleffecten (indirecte maatregel)	2.1
Stap 4: voordelen van meer concurrentie (indirecte maatregel)	1.6
<i>Subtotaal voordelen marktintegratie</i>	<i>2,1-3,7</i>
Totaal voor 12 lidstaten	4,3-6,4

De gevolgen van de eenheidsmarkt macro-economisch

Vooraf opgemaakt:

Achteraf vastgesteld:

	Cecchini	Commissie 96	Commissie 03
BBP	+ 3,2 à 5,7 %	+ 1,1 à 1,5 %	+ 1,8 %
Prijzen	- 4,5 à 7,7 %	- 1,0 à 1,5 %	
Werkgel.	+ 1,3 à 2,3 mln	+ 300000 à 900000	+ 2,5 mln

Conclusie: Cecchini was te positief want ging uit van volledige integratie.
In praktijk geen volledige integratie=> cijfers bijgesteld

H5: europees mededingingsbeleid

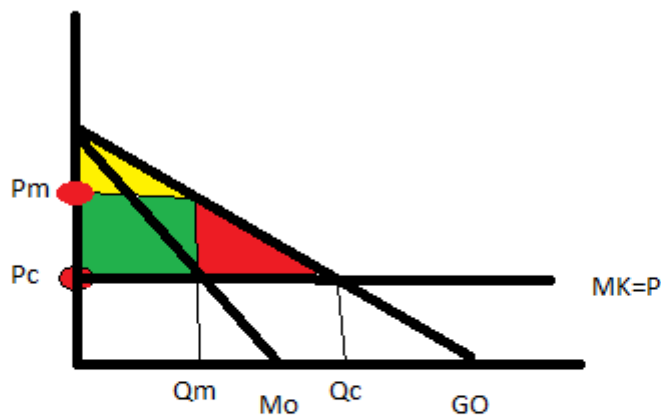
Beknopt wegens tijdsgebrek!

1. Economische analyse van mededingingsbeleid

- ⇒ Doel mededingingsbeleid = streven naar **perfecte concurrentie** om zo maximale welvaart te bereiken
- * veel kopers en verkopers → geen prijszettingsmacht
 - * geen barrières tot toetreding
→ gevolg : toetreding gebeurt tot de winst = 0
 - * homogeen product
 - * perfect verkeer van productiefactoren
 - * volledig transparant

Waarom? Eerste theorema van welvaarteconomie

→ marktvorm is pareto-efficiënt. (hier tekening)

MK = P. → marginale-kosten- curve = prijszettingcurve
(bij volkomen concurrentie → geen prijszettingsmacht)
 P_m en Q_m = prijs en hoeveelheid bij monopolie
 P_c = prijs en hoeveelheid bij perfecte concurrentie
 G_O = vraagcurve
Snijpunt G_O en MK = marktevenwicht
 $M_O = MK \Rightarrow$ optimale productiehoeveelheid bij een monopolie → prijs afzetten op vraagcurve = P_m

Welvaart:

Zonder monopolie → CS = Rood + geel + groen.

Met monopolie

→ Welvaartsverlies = rood door lagere productie

→ PS = groen (was deel van het CS bij volkomen concurrentie)

→ CS = geel

2 paradigma's over monopoliebeleid

1) Harvard school: SCP (structure, conduct en performance)

→ de prestatie van een markt wordt bepaald door het beleid en dat beleid is afhankelijk van de marktvorm. Gevolg: mededingingsbeleid is heel belangrijk, want perfecte concurrentie leidt tot de optimale marktvorm.

2) Chicago school: efficiëntie → 1st kijken of een bepaalde marktvorm goed produceert (bv: op vlak van prijzen)

→ monopolie wel toegelaten bij goede prestaties.

Gevolg: beleid tegen handelsbarrières is belangrijk = laissez-fair houding t.o.v. monopolies.

(Reactie: post-chicago-schoo → gebaseerd op de spel-theorie.)

2. europees mededingingsbeleid

2 hoofddoelstellingen

1) universele doelstellingen: vrijwaren van een openmarkt economie met vrije concurrentie.

2) unieke doelstelling: creëren en vrijwaren van een interne markt.

Gemeenschappelijke wetgeving:

→ betrekking op publieke en private acties die de handel tussen de LS kunnen beïnvloeden.

Anti-competetieve handelingen

* Bedrijven

→ horizontale OK = zelfde niveau in productieketen

→ verticale OK = niet het zelfde niveau in de productieketen bv: verschillende prijzen aanrekenen aan klanten.

→ misbruik van dominante positie (max 70 procent)

→ M en A

* Overheid

→ subsidies aan binnenlandse bedrijven

* service of general economic interest en NWI

Waarom EU-concurrentiebeleid

→ bescherming en realisatie van een interne markt

Gevolg: niet enkel de belangen van de lidstaten zelf worden bevredigd.

Waarom? integratie zorgt voor → andere LS makkelijker toetreden → meer concurrentie → herstructurering en faillissementen

Gevolg: → wel hogere efficiëntie en hogere output ↔ monopolies en samenzweringen.

2.1 misbruik van dominante positie

1ste: relevante markt bepalen.

→ dominantie bepalen:

* +/-40 % marktaandeel

* andere bepalende factoren bv: #aantal bedrijven op de markt en de macht van de consumenten

→ misbruik bepalen:

1) te hoge prijzen vragen.

2) rooiprijzen = concurrentie met minder geldbasis elimineren, door voor een bepaalde periode lagere prijzen te vragen.

3) weigering tot handel

- 4) margin squeeze → verschillende prijzen vragen.
- 5) bunding en tying → verkoop 1 product binden aan een ander product.
- bv: banden bij product → bandenbedrijf failliet helpen.

2.2 concentraties → in essentie fout

Voordeel: efficiënter → schaalvoordelen of uitgebreidere productie

Nadeel: grotere bedrijven → marktaandeel steigt, risico voor misbruik

→ goedkeuring door EC nodig: one stop-shopping (↔ voor 1989: alle landen)

→ Enkel voor grote concentraties vanaf een bepaalde omzet → bij EC (↔ kleine mergers kunnen bij nationale instellingen terecht.)

Procedure:

1) nagaan gaat het om merge? → 2 of meer wordt 1

2) gemeenschapsdimensie bekijken

→ wereldwijde en EU-omzet: bepaalt one stop shopping of niet.

3) compatibel op de interne markt.

→ phase 1 and phase 2: onderzoek

Vroeger: dominante positie → zeer structuur gericht en niet toelaten van dominante posities

Nu : SIEC-test: stenger en tegelijk minder streng.

* moet geen dominante positie zijn om niet toegelaten te worden maar ook omgekeerd

→ tegelijk strenger maar ook minder streng

3. mededingingsbeleid met betrekking tot overheden

Overheidssteun → algemeen en kan toegelaten worden

→ staatssteun: europees en verboden

2 redenen

1) efficiëntie → marktfalen herstellen

2) gelijkheid → herverdeling van de welvaart

2 scenarios die een overheid kan doen om marktfalen te herstellen:

* alleen maar oplossen met subsidies

* deels oplossen met subsidies

→ oneerlijk want LS verschillen in subsidies en LS met lage subsidies moeten dan herstructureren

Oplossing: supra-nationale controle

Wetgeving m.b.t. staatssteun:

4 bepalende factoren

1) steun door staatsmiddelen

2) concurrentie, markt en handel tussen landen wordt verstoord.

3) begunstiging → krijgen iets dat ze op de markt niet zouden krijgen bv: soft loans

4) selectief → niet alle bedrijven kunnen verkrijgen

Niet-selectief = Bv alle minder valide WN krijgen subsidies.

Procedure:

- 1) notificatie: overheid doet een aanvraag voor overheidssteun bij EC
 - 2) stand – still
 - 3) toestaan
- groepsvrijstellingen bestaan ook.

4. mededingingsbeleid m.b.t. SGEI en NWi

SGEI = DAEB → diensten die de overheid zeer belangrijk vindt en niet mogelijk zou zijn zonder hun tussenkomst.

→ uitzondering voor concurrentie beleid

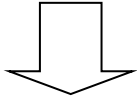
4 cumulatieve voorwaarden:

- 1) openbare dienstverlening
- 2) op voorhand compensatie van diensten afspreken
- 3) compensatie mag niet meer zijn dan de redelijke winst marge op de private markt
- 4) gekozen bedrijf is het efficiënte of voldoet aan efficiënte voorwaarden

Hoofdstuk 6: Is de Eurozone een optimale muntzone?

Creatie Euro:

- In het begin vooral om politieke redenen namelijk als een overeenkomst tussen Duitsland, die meer politieke integratie wou, en Frankrijk, die een groter belang wou in monetair beleid.
- Nu duidelijk dat ook Economische redenen van belang zijn.

De theorie van OMZ (Optimal Currency Areas (OCA))

= kader om de voordelen en kosten van eenzelfde valuta te analyseren.

- Hierbij fluctueren de valuta's zij aan zij met andere valuta's.
- Grenzen van OMZ: die van de soevereine landen die kiezen om te participeren in de muntzone
- OMZ-criteria:
 1. Flexibiliteit in prijzen en lonen
 2. Factormobiliteit
 3. Integratie financiële markten
 4. Mate van economische openheid
 5. Diversificatie
 6. Begrotingsintegratie

Uitvinder heeft
hiervoor een
Nobelprijs gekregen

Opm: Montenegro gebruikt de Euro maar is geen lid van de eurozone!

1. OMZ: Kosten-baten analyse

1.1 Kosten

Macro-economisch

- Toetreden monetaire unie => Verlies nationaal monetair beleid.

Gevolgen:

1. **Verlies wisselkoersinstrument**= Waarde eigen munt tov. andere munt te laten devalueren (kan competitiviteit verhogen) of revalueren.

- beïnvloedt handel, kapitaalstromen, inflatie, directe buitenlandse investeringen, internationale reserves en BBP.

Opm:

- bij **zwevende wisselkoers** (vraag en aanbod op valutamarkt) spreken we van appreciatie en depreciatie bv. De Euro, de Dollar
- Bij **vaste wisselkoers** (valuta-interventies door centrale bank) spreken we van devaluatie en revaluatie bv. Wisselkoers tussen Eurozone landen onderling

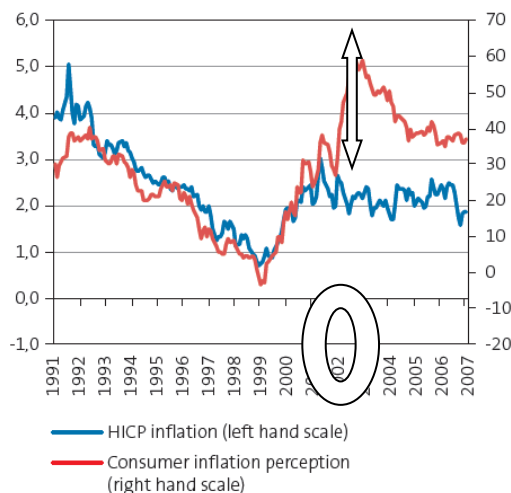
2. **Verlies Interestinstrument**= Om economie te stimuleren bij recessie en af te remmen bij inflatie
- **Walters kritiek:** Alle landen krijgen zelfde monetair beleid terwijl ze zich in een andere economische golf kunnen bevinden (bv. recessie, expansie).
- Expansief in landen met een hoge inflatiegraad
 - Restrictief in landen met een lage inflatiegraad.
- => Onevenwicht stijgt!
(want de inflatie blijft stijgen in de landen die oorspronkelijk een hoge inflatiegraad hadden en neemt af in die met lage inflatie.)

Micro-economisch

- **Eenmalige** kosten : hardware, wettelijke kaders, ...
- Perceptie van inflatie: Economische agenten baseren (koop)gedrag op **verwachtingen** (Mensen geloofden dat invoering Euro geleid had tot algemene prijsstijging)
=> kan uiteindelijk leiden tot **echte inflatie!**
Opm: Volgens bepaalde theorieën was dit een beleidsprobleem.

Grafisch: discrepantie consumptieprijzen en wat consumenten dachten:

Figure 6.1. HICP inflation and consumer inflation perceptions in the euro area

Source: ECB and EC Business and Consumer surveys

1.2 Voordelen van de eenheidsmunt

Eliminatie van transactiekosten

- Banken laten prijs zakken:
Expansief effect op de transactievolumen => meer consumptie => extra welvaart
- **SEPA** (Single European Payments Area).
Doel: kleinhandel betalingen (mbv. kaarten, overschrijvingen en domiciliëringen) in euro rond heel Europa zo snel, veilig en efficiënt mogelijk maken.
- Meer **prijs transparantie**: Alle prijzen in euro zijn uitgedrukt kunnen consumenten makkelijker vergelijken.
Gevolg: arbitrage= Duurdere producten zullen minder gekocht worden tov. goedkopere.

Eliminatie van onzekerheid

Verdwijnen wisselkoersrisico tussen de landen Eurozone.

Vb.:

1. Ondernemers zullen vlugger handel drijven of investeren in het buitenland want er geen risico op valuta fluctuaties.
2. banken en bedrijven besparen omdat ze niet meer al hun geld exposeren aan wisselkoers fluctuaties.

Voordelen van een internationale munt

De vraag: Zou de euro al dan niet de dominante positie van de dollar kunnen innemen als internationale munt?

Antwoord: dollar en de euro delen vooral positie als reserve munt. Maar landen die handel drijven en lenen van eurolanden verkiezen meer euro's aan te houden als reserve.

A) *Seignorage inkomsten*

=Verschil tussen waarde van het geld (interest verdient op effecten, verworven in ruil voor bankbiljetten) en de kost om ze te produceren en te verdelen.

- Hoe meer de Euro gebruikt wordt, hoe hoger de inkomsten
- Verdelingen winsten: eerst naar de nationale centrale banken volgens een kapitaalsleutel, later naar de nationale overheid volgens de nationale wet.

B) *Inkomsten van Euro's in internationale reserves*

Buitenlandse centrale banken houden de Euro als reserve munt aan.

- Aangehouden onder de vorm van schatkistpapier.
- buitenlandse centrale bank draagt het wisselkoersrisico.

C) *Impact op binnenlandse financiële markten*

"Status" van de internationale munt

Buitenlandse investeerders willen beleggen in de activa van deze landen.

=> Stijging bedrijfsactiviteit binnenlandse banken

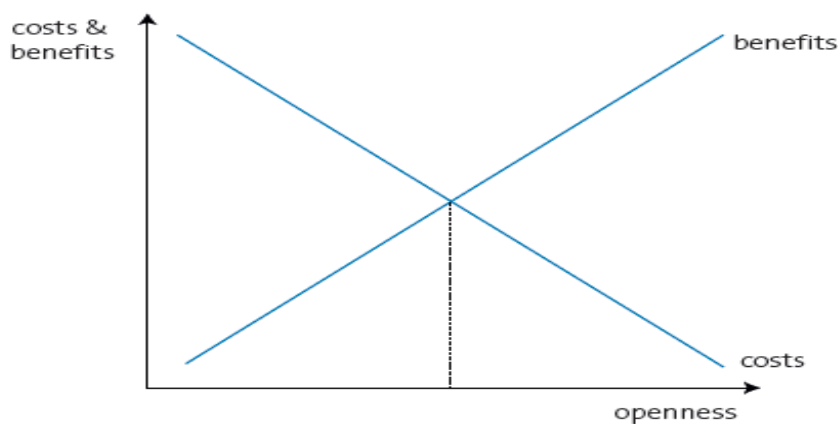
Macro-economische stabiliteit

1. Inflatie discipline:
ECB haar primair doel: Prijsstabiliteit.
2. Wisselkoers discipline
Vermijden 'currency wars' = Een lidstaat devalueert om competitief voordeel te verkrijgen of om hoge lonen te compenseren.
3. **Lender of last resort** (iemand die geld uitleent in laatste instantie)
Overheidsgaranties/steun om private financiële instellingen te ondersteunen

1.3 Kosten en baten vergeleken

- Hoe opener de economie, hoe meer de kosten zullen verlagen en de baten zullen stijgen.
- Rechts van het evenwichtspunt heeft een land meer baten bij toetreding muntunie
- Links van het snijpunt meer kosten; dus beter voor een land om zijn eigen munt te behouden zo dat het zijn eigen nationaal monetair beleid kan blijven gebruiken als aanpassingsmechanisme.

Opm: Een kleinere land moet sowieso meer open zijn => Voordeliger om in muntunie te stappen.

1.4 OMZ-criteria

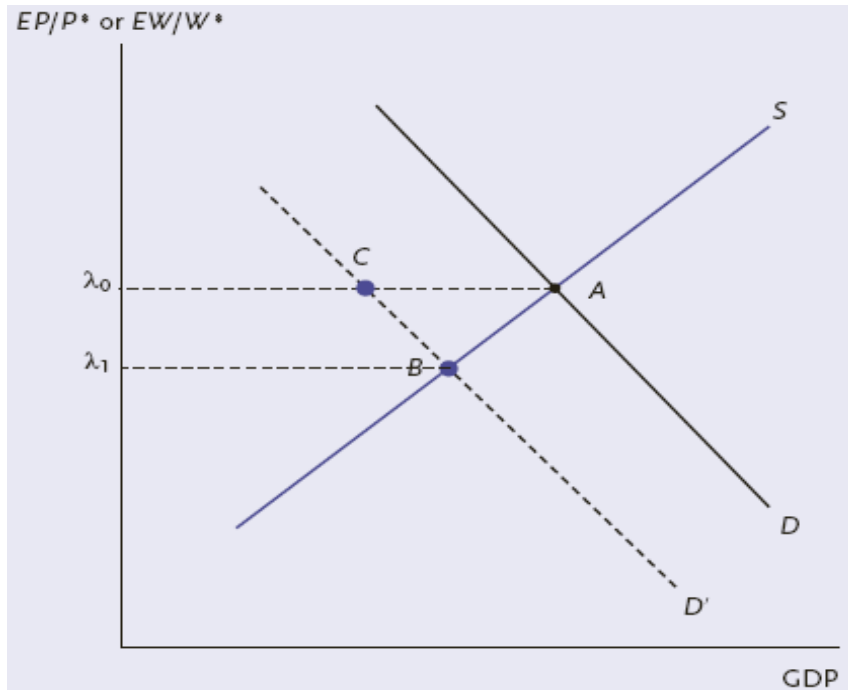
Flexibiliteit van prijzen en lonen

Belangrijk bij negatieve schokken! Via prijs- en loonaanpassingen competitiviteit te herstellen.

1.Stel: Er doet zich een **asymmetrische** vraag of aanbodzijde **schok** voor
= Een gebeurtenis die de ene economie treft maar de ander niet. + Een verschillend effect heeft op verschillende economieën.

Bv.: dioxinecrisis treft België, maar niet Nederland of olieprijsverhoging is slecht voor België, maar goed voor Nederland (want zij hebben gasvoorraden)

Gevolg: Negatieve vraagschok in de marktglobale productie v/e economie

LEGENDE:

E: nominale wisselkoers
P: binnenlands prijsniveau
P*: buitenlands prijsniveau
 EP/P^* : reële wisselkoers

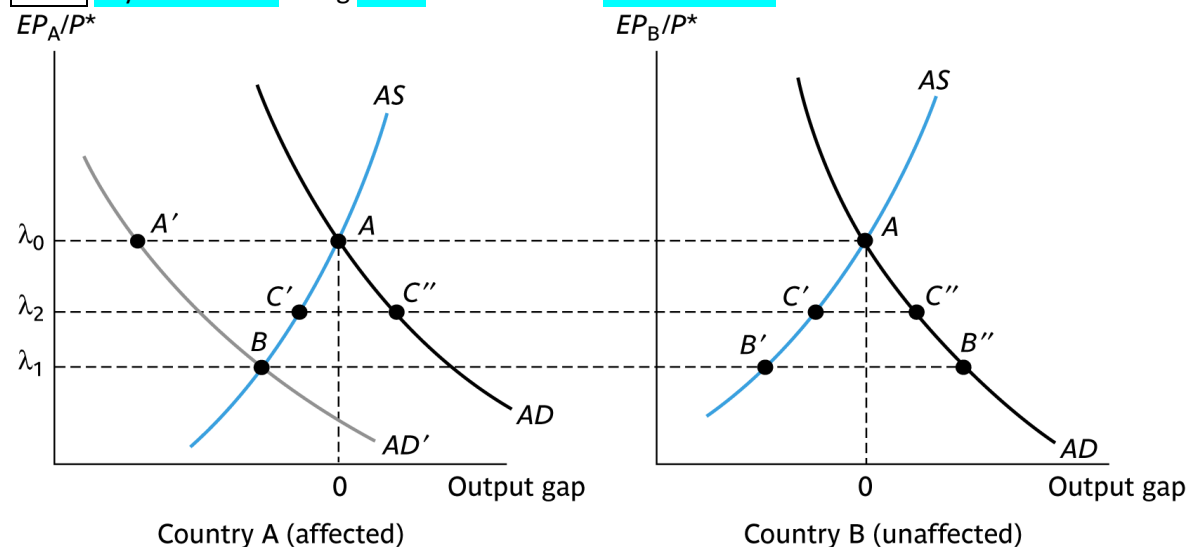
Oplossing: E (wisselkoers) moet dalen => kan niet in muntunie
OF P moet dalen

2. Stel: Symmetrische vraag schok in landen met dezelfde munt

Oplossing: Depreciatie brengt reële wisselkoers van λ_0 naar λ_1 (zie vorige grafiek); GEEN PROBLEEM8
Effect negatieve vraagschok wordt gecompenseerd.

Conclusie: Als de OMZ criteria zijn voldaan zal de impact van een asymmetrische schok veel kleiner zijn doordat de economische aanpassing sneller gaat.

3. Stel: Asymmetrische vraag schok in landen met dezelfde munt

Oplossing:

- de reële wisselkoers deprecieert to λ_2 (gemiddeld 'correct') = de gemeenschappelijke wisselkoers kan **niet beide landen geven wat ze nodig hebben**;
- op lange termijn zullen prijzen zich aanpassen ($PA \downarrow$ & $PB \uparrow$).

Conclusie:

Wisselkoers en consumptieprijzen worden grotendeels door lonen bepaald.

=> **ULC** (Unit Labour Costs) = Nominale loonkost per arbeidsproductiviteit

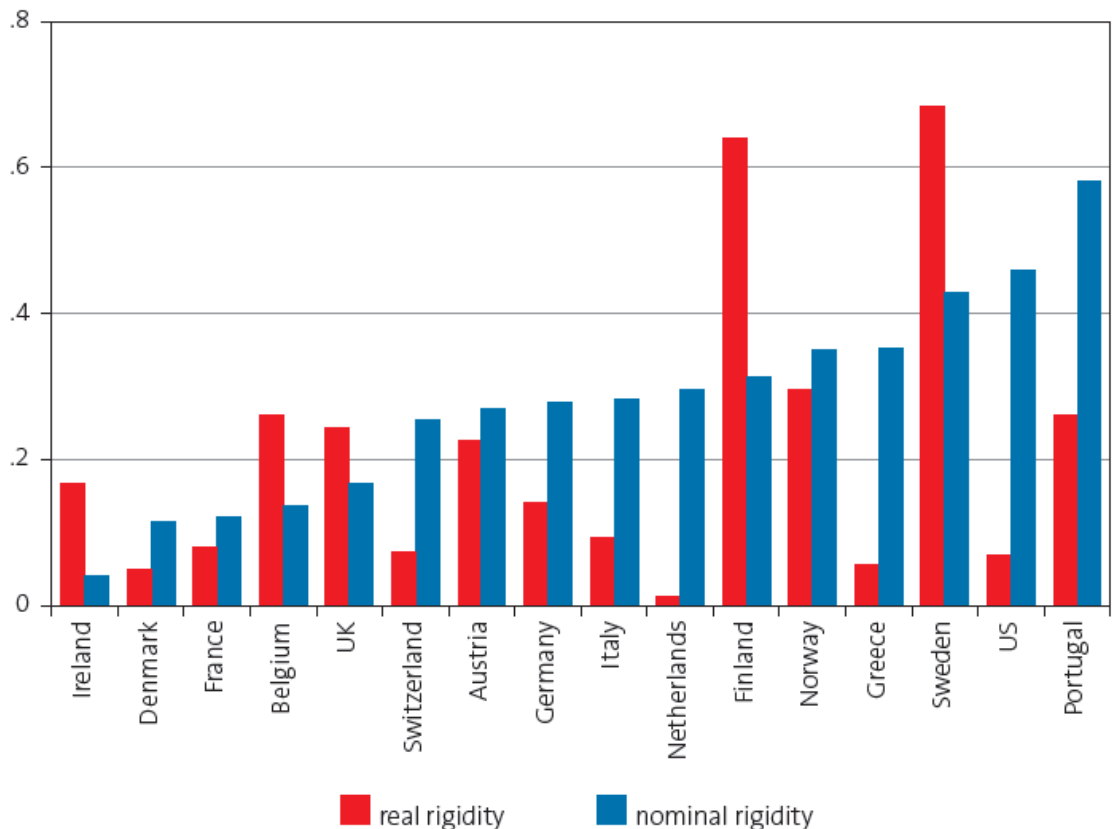
$$\Delta ULC = \Delta LC - \Delta P$$

⇒ Loonaanpassing is dus belangrijk

- Nominale loon- en prijsflexibiliteit: essentieel bij vraagschokken die reële wisselkoers evenwicht veranderen
 - Reële loonflexibiliteit: Natuurlijke werkloosheid verlagen Bv. Nominale lonen gelijk houden maar inflatie laten stijgen => daling koopkracht
 - Loonoverleg & arbeidsmarktorganisatie: bepalend voor flexibiliteit loon bv. Indexatie en loonrigiditeit
 - Een goede ontwikkeling van de ULC in vergelijking met andere landen in de munt zone versterkt de internationale concurrentie van het land => hogere export en lagere import => verbetering van de huidige lopende rekening.
 - persistente verschillen in de relatieve ULC en geassocieerde veranderingen in de concurrentiepositie. => kan leiden tot problemen in werking van de monetaire unie
- Opm: Er blijkt ook dat een stijging in de olieprijs tot hogere inflatie en meer verlies leidt van concurrentiepositie in landen met loonindexatie.

Grafisch: Nominale- en reële loonrigiditeit

Figure 6.3. Real and nominal wage rigidity (fraction of workers potentially affected)

Source: Dickens et al. (2007)

- Neerwaartse loonrigiditeit stellen we vast in bijna alle EU landen (hoe meer arbeidsreglementering, hoe hoger). Met opmerkelijk verschillen van land tot land!
- De 2 voornaamste redenen waarom werkgevers zelden snijden in de nominale lonen is de impact op:
 - i. werkmoraal en inspanning
 - ii. het risico dat de meeste productieve werknemers zouden vertrekken

Factormobiliteit

Hoe hoger, hoe minder nood om wisselkoersaanpassingen te doen om vraagschokken tegen te gaan.

- Dit betreft Arbeid en kapitaal
- In een regio die getroffen is door schok gebeurt het volgende:
 1. L vertrekt uit beroepsbevolking
 2. L vertrekt uit regio
 3. L wordt heropgeleid
 4. Loon wordt verlaagd
 5. Aantal werkuren wordt verlaagd
 6. L wordt werkloos

Opm: L = arbeidsbevolking

- EU arbeidsmobiliteit is laag (ook lager dan de VS) : werkpunt voor Europa.
Verklaring: taalverschil en cultuur.

Opm: Aandeel bevolking dat verhuist in Europa is veel lager dan arbeidsbevolking die verhuist in de VS!

- Voorbeeld: asymmetrische vraagschok

Door een verandering in de smaak van de consumenten stijgt de vraag naar GSM's (=> vraagoverschot in land in het Westen) en daalt de vraag voor auto's (=> Aanbodoverschot voor land in het Oosten).

Probleem: Moet de CB nu strijden tegen de werkloosheid in het oosten of tegen de inflatie in het westen.

Oplossing: Dit kan opgelost worden door de factormobiliteit, specifiek door arbeid. Als kapitaal en arbeid zouden kunnen verschuiven van het westen naar het oosten kan beide worden opgelost.

Financiële integratie:

- Kapitaalstromen zijn buffers voor asymmetrische schokken dmv kapitaalstromen: Bedrijven en mensen in getroffen regio's kunnen lenen of activa verkopen aan niet-getroffen regio's
- Bij geïntegreerde financiële markten verzekeren regio's in een muntunie elkaar

Mate van economische openheid

Een hogere graad van economische openheid compenseert het verlies van het wisselkoersinstrument.

- Landen die veel handel drijven met elkaar vormen een OMZ
 - Prijzen van verhandelde goederen worden wereldwijd bepaald;
 - Bij aanzienlijke handel moeten binnenlandse prijzen flexibel zijn en speelt de wisselkoers een mindere rol bij de bepaling van het concurrentievermogen .
- Er worden veel halffabricaten ingevoerd, om die daarna terug verwerkt uit te voeren. Dus als de prijs van import (van die halffabricaten) stijgt, zal de export (van die afgewerkte producten) ook stijgen.
Hoe opener een economie (export+import / BBP) , hoe meer effect op de prijs => loonindex => lonen stijgen
Opm: Ierland is een zeer open land, mede te wijten aan ligging.

Productdiversificatie

- Landen waar de productie en de export sterk gediversifieerd zijn en een gelijkaardige structuur vertonen vormen een OMZ
- Diversificatie vermindert de kans op asymmetrische schokken; **schok in de ene sector wordt opgevangen door stabiliteit in de andere sector.**
- Voorbeeld; opkomst van China in onze wereldeconomie.
 - Duitsland, profiteerde van deze positieve vraagschok, gezien China's honger naar kapitaalgoederen.
 - Portugal en Italië aan de andere kant specialiseerden veel zwaarder in arbeidsintensieve consumptiegoederen en voelden dus de last van de Chinese concurrentie in deze sectoren zoals textiel, baby-artikelen en assemblage elektronica producten.

Budgettaire integratie

Landen die elkaar compenseren/solidair zijn bij asymmetrische schokken vormen een OMZ:

- **transfers** kunnen dienen als een verzekering die de kosten van asymmetrische schokken kan verzachten; Het geld gaat van rijk land naar arm land.
- transfers bestaan enkel **binnen nationale grenzen**; want EU-budget moet altijd in balans blijven.
=> veronderstelling was dat overheden zouden kunnen lenen op de markt om nationale schokken te verzachten. Uiteindelijk bleken die markten op te drogen voor de meest getroffen landen!
- schulden crisis bracht het probleem van de transfers en '**moral hazard**' naar voren

=> algemeen eurozone-breed budget nodig

1.5 Meta-OMZ criterium: gelijkenis in de conjunctuursycli of economische schokken

- **Indicatoren:**

Gelijkenissen in

- a. Conjunctuursycli
- b. Schokken
- c. Monetair transmissiemechanismen

Hoe meer gelijkenissen, hoe minder nood aan een nationaal monetair beleid

Men kan iets leren uit het gelijke verloop van de indicatoren

1.6 kritische punten over de traditionele OMZ-theorie.

Niet overtuigend en inconsistent

- Niet genoeg bewijs: Criteria voor hetzelfde land kan in verschillende richtingen gaan. Een land kan zeer open zijn in wederkerige handel met andere landen maar toch een lage factormobiliteit hebben.
- Een kleiner land, dat meestal opener is dan grotere landen zou een muntunie moeten vormen met de voornaamste landen maar kleinere landen zullen minder gedifferentieerd zijn dan grotere landen

Effectiviteit van een onafhankelijk monetair beleid

- Keynesianen waren overtuigd van de goede werking van een nationaal monetair beleid als antwoord op vraagschokken.
- Maar nu twijfel of dit wel zo effectief is, indien niet, dan is er geen kost bij verlies van monetair instrument. Dus ook irrelevant om hiermee rekening te houden bij het al dan niet toetreden van een muntunie.
- Men zou meer rekening moeten houden of een land op een geloofwaardige manier lage inflatie kan aanhouden bij het al dan niet toetreden tot een muntunie! Indien niet, kan toetreden tot een muntunie ervoor zorgen dat men lage inflatie geloofwaardigheid verkrijgt. (door "reputatie" van andere goede landen in die muntunie)

1.7 Conclusie

- Moeilijk om te beoordelen of de Eurozone een optimale muntunie is.
- ➡ Vooral gunstig voor kleine landen en landen met een hoge inflatie graad

2. OMZ: van ex ante naar ex post optimaliteit

2.1 De endogeniteit van de OMZ

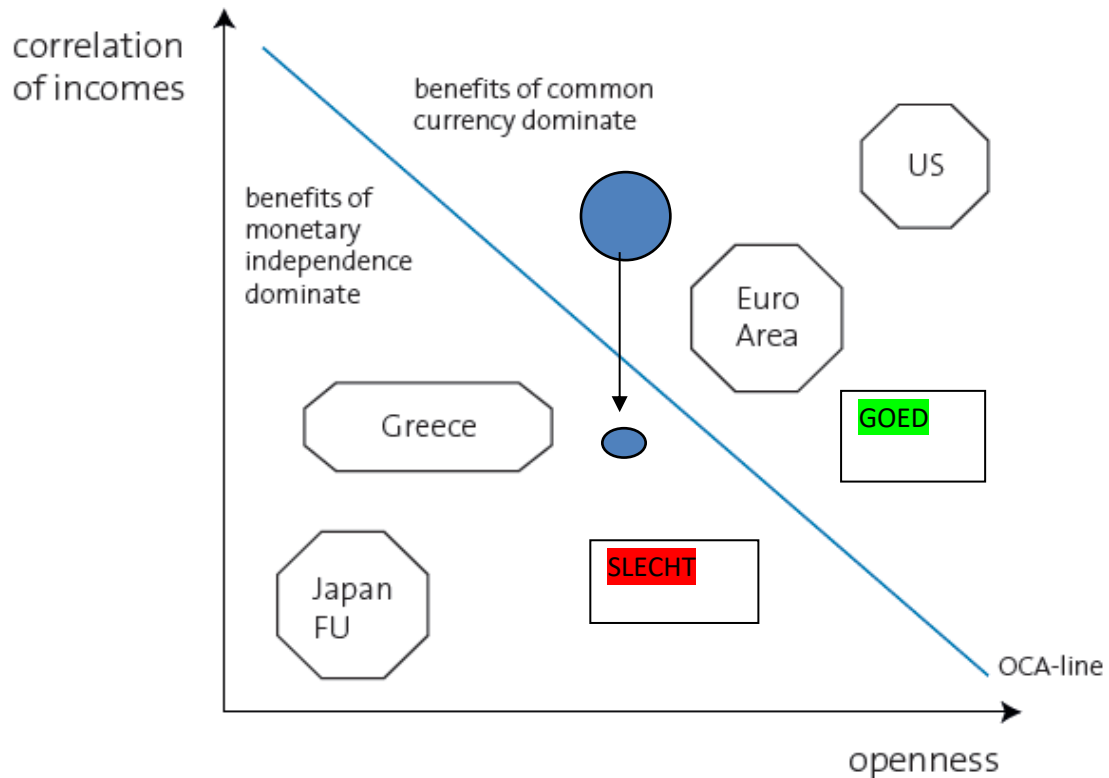
↪ Lidstaten veranderen naar de opgestelde criteria door lid te worden v/d Eurozone. = "Endogeen"

- Normaal verloop: eerst aan OMZ criteria voldoen en dan pas toetreden tot muntunie.
- Nieuwe visie: Men mag eerst tot de muntunie toetreden en later de criteria in orde brengen.
Reden: Men is zeker dat de motivatie van het land er zal zijn door de voordelen die ze krijgen namelijk:
 - Significante verbetering van onderlinge handel
 - Verhoogde integratie met de deelnemende landen
 - Beter resistent tegen asymmetrische schokken

2.2 Grafische voorstelling van de endogeniteit van OMZ

We hebben besproken dat open economieën die veel handel drijven met elkaar het voordelig zullen vinden om een monetaire unie te vormen.

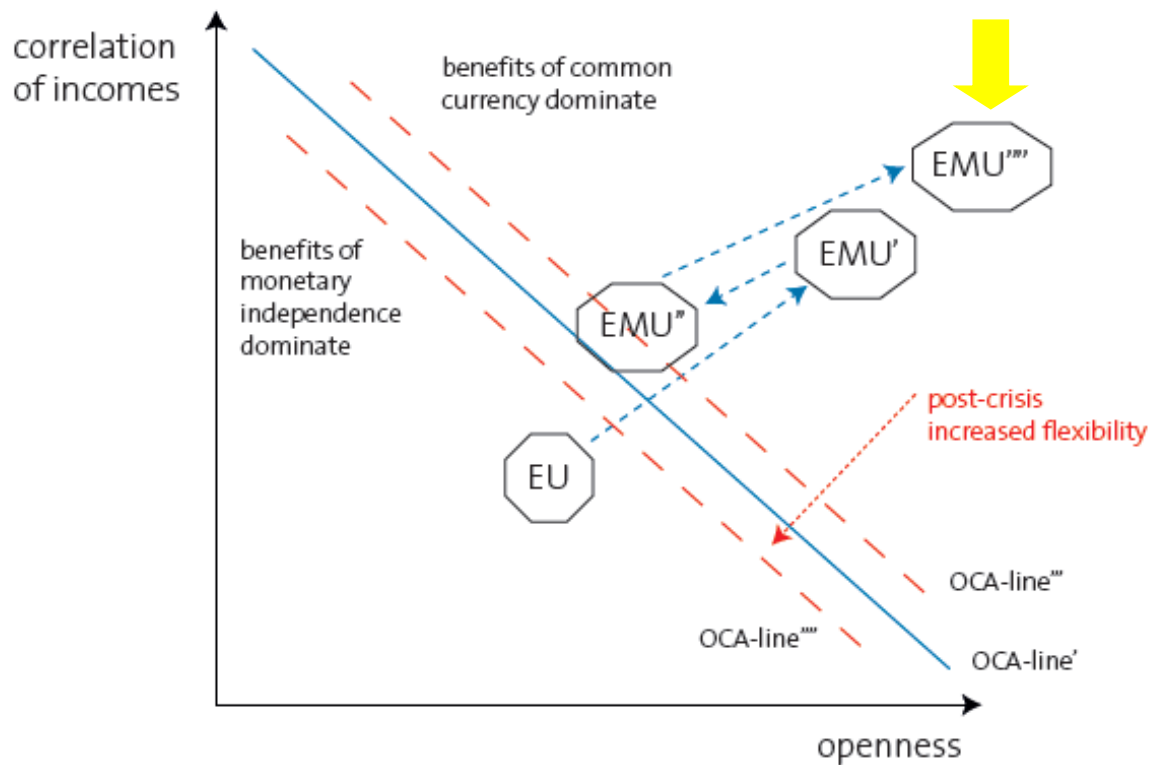
Grafisch: Graad van openheid en de correlatie van inkomen

Conclusies:

- Linksonder de OCA –line: beter behouden van een nationaal monetair beleid.
- Grote blauwe bol, naar kleine blauwe bol: Als lidstaten meer gespecialiseerd worden en hun productie wordt minder gediversifieerd zullen ze meer blootgesteld worden aan impact asymmetrische schokken.
=> verlies van een nationaal monetair beleidsinstrument wordt grote kost. Ze evolueren van een OMZ gunstig land naar een OMZ ongunstig land.
- Stijging flexibiliteit van prijs en loon en productiefactoren => Laat de OCA-line verschuiven naar links (en omgekeerd).

2.3. Endogeniteit van OMZ en de recente financiële- en eurozone schuld crisis

Source: authors, based on Mongelli (2013)

De analyse van de effecten van de recente financiële en euro staatsschuldencrisis op de hypothese van endogeniteit van het OMZ.

=> Meer harmonisatie op de arbeidsmarkt en uiteindelijke ene fiscale unie, zou de flexibiliteit binnen de Eurozone kunnen verbeteren. En zo een grote verschuiving naar links van de OCA-line kunnen veroorzaken.

Opm: Gele pijl= Huidige situatie, na crisis.

Hoofdstuk 7: De eurocrisis

1. Introductie

1.1 Het schuldenprobleem

$$Y = C + I + G + X - M$$

$$Y - C - T = I + G - T + X - M$$

$$S = I + G - T + X - M$$

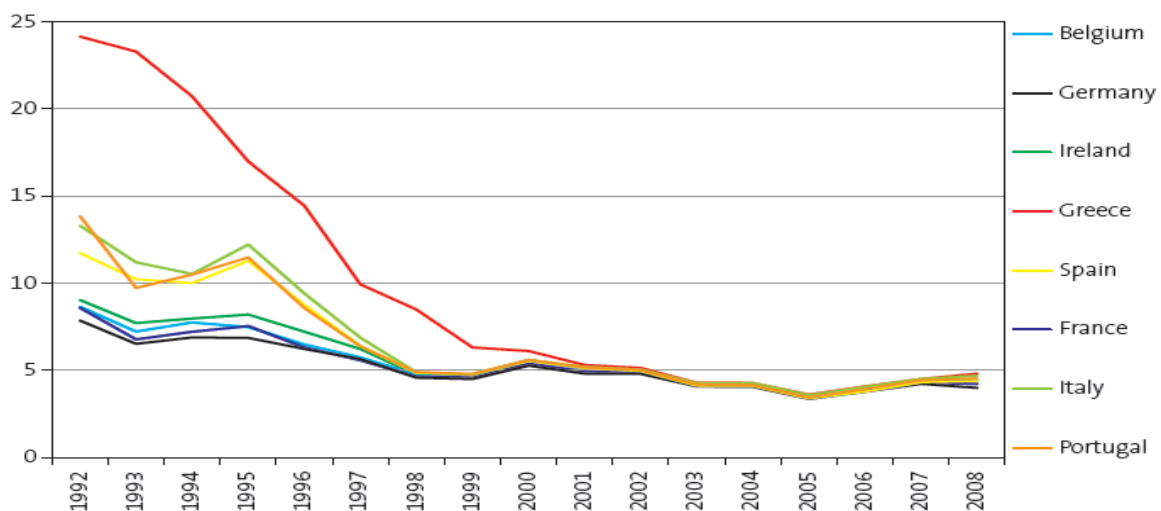
$$S - I + T - G = X - M$$

=> Saldo privé (gezinnen en bedrijven) + overheidssaldo = saldo lopende rekeningen

- Lopende rekeningen negatief: export < import ; Land verbruikt meer dan dat ze zelf produceert. => Lenen **van** buitenland (=schuld)
- Lopende rekeningen positief: export > import; Land zal uitvoeren. => Lenen **aan** buitenland

Het private saldo

Figure 7.1. Long term interest rates

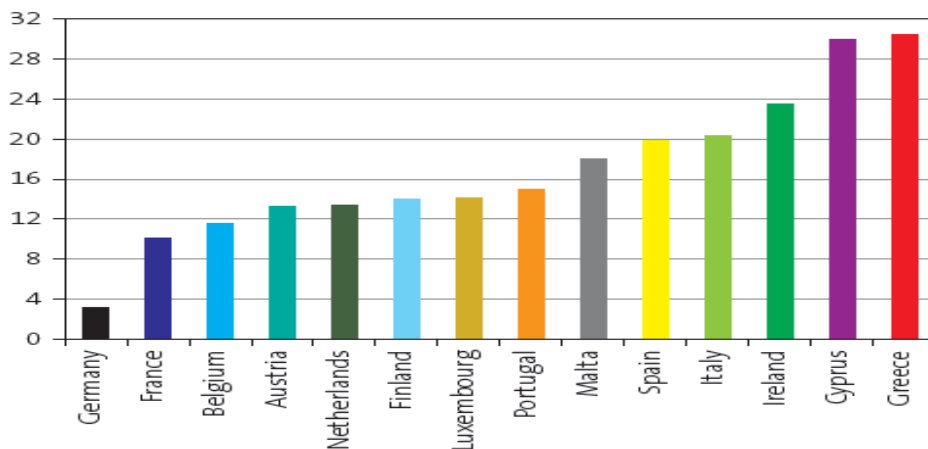
Source: EC

- **Voor** de Euro invoer: **Hoge** lange termijn **rentevoeten** in Zuid-Europa want hoge inflatie economie
- **Na** de Euro invoer: **Convergerende rentevoeten** naar de lage rentevoet van Duitsland.
=> Investerders kregen **vertrouwen** dat de Euro stabiliteit in de hoge inflatie landen zou brengen en eisten een lager rendement om overheidsobligaties van die landen te kopen.

Opm: Vanaf de Eurocrisis stegen de lange termijnrentevoeten van de perifere landen weer.

Krediethausse

Figure 7.2. Loans for house purchases (annual increase 1999–2007)

Source: ECB (2009)

- Door de **lagere interestvoeten** (wat betekende goedkoper lenen) **steeg C en I en daalde S**.
- Mensen gingen veel gaan lenen om huizen te kunnen kopen: **Vraag stijgt dus P huizen stijgt**.
- Kredietuitleners blijven uitlenen omdat de huizen prijzen toch hoog waren en ze dus gemakkelijk hun geld zouden terug zien door het huis(=onderpand) te verkopen als iemand de hypotheek niet zou kunnen afbetalen.
- Maar de **prijzen** waren zodanig hoog gestegen dat ze **niet meer realistisch** weergaven wat een huis werkelijk waard was. => **ZEELBEL** ('Real estate bubble')

Opm:

- Duitsland bleef disciplinair hun spaarbeleid toepassen (zie grafiek)
- Griekenland slechtste leerling van de klas(qua lenen)!
- Na de crisis in 2008:
 - **Crash** vastgoedprijzen **Ierland en Spanje** =>nood aan redding banken + bankroete gezinnen en vastgoedontwikkelaars
 - Duitse vastgoed prijzen stegen lichtjes

Verslechterende overheidsdeficit en schuld

- Na invoering Euro: 'Besparingsmoeheid'+ falend geloofwaardigheid GSP en controle Commissie op overheden=> Verslapping van fiscale discipline
- Overheidssaldo's verslechterden :
 - Uitgezonderd Spanje & Ierland (Maar wel tekort later, door huizen crisis)
 - Portugal, Duitsland, Frankrijk gingen in 'overmatig tekort' (>3% BBP, zie Maatsricht)
 - Griekenland als extreem geval, inclusief statistische fraude

Resultaat: **toename overheidsschuld**.

=> De eurozone overschrijdt de schuldnorm van 60% v/h BBP, met de Zuidelijke landen, België en Frankrijk als de meest problematische.

Competitiviteit verlies en het probleem met de lopende rekeningen

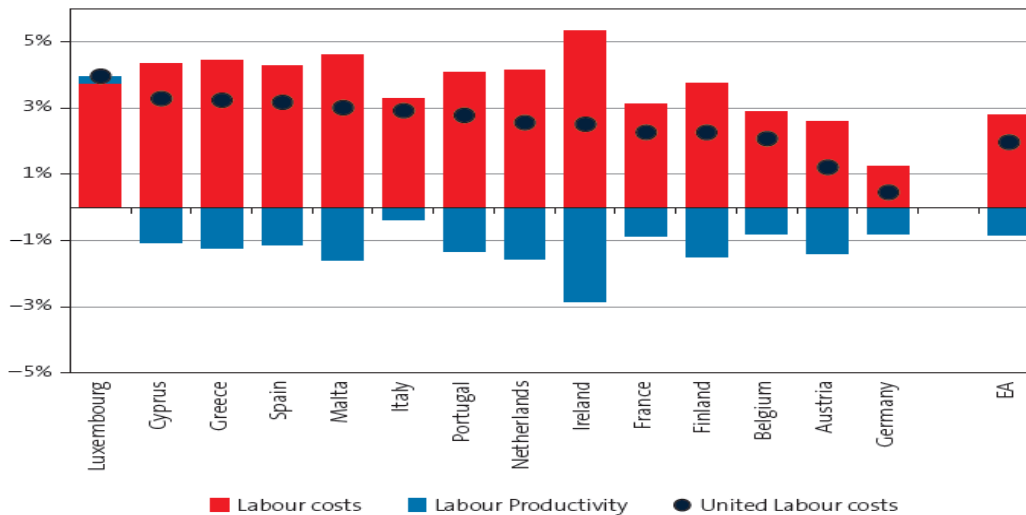
Verslechtering **privé saldo** en **overheidssaldo** uit zich in de lopende rekening: verlies van competitiviteit

Belangrijkste indicator competitiviteit:

- **Unit labour cost (ULC)**= nominale loonkost/arbeidsproductiviteit
 - Voorbeeld:
 - Arbeidskost LC: 20 €/uur
 - Productiviteit P als 1 auto in 1000 uur wordt gemaakt: 0,001 auto/uur
 - ULC: $(20€/uur)/(0,001 \text{ auto/uur}) = 20000 \text{ € per auto}$
 - $\Delta ULC = \Delta LC - \Delta P$

=> bepaalt hoe goedkoop/duur de export is

Figure 7.6. Labour costs, labour productivity and unit labour costs of original member states of the eurozone (average annual change 1999–2010)

Source: EC

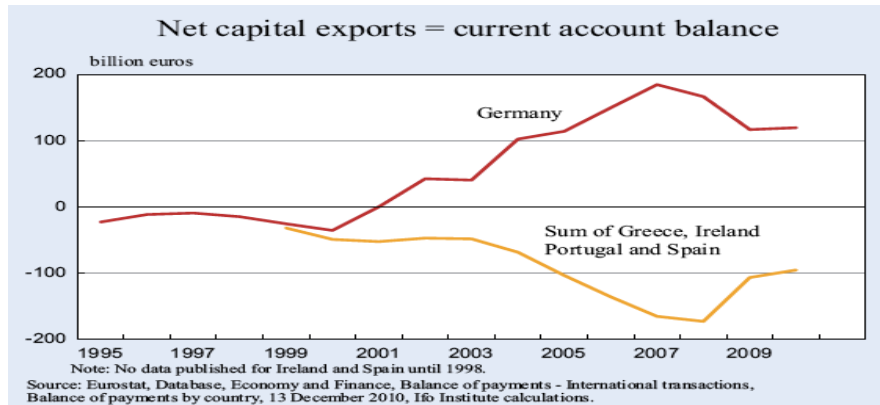
Verskil in de toename tussen de arbeidkost en de arbeidsproductiviteit. Unit Labour cost is niet veel meer gestegen.

a) Positie van Duitsland

- Zeer lage groei ULC door lage loonkost(! Macht Angela Merkel)
- Beleid:
 - Eenmaking Duitsland onder Kohl leidde tot inflatie
 - Schröder introduceerde 'Hartz reforms' = Drastische beslissing inzake arbeidsmarkt bv. mini-jobs.
=> Competitiviteit steeg
 - Heden: belangrijkste land in Europa

↔ Zuid-Europa: stijgende ULC

- Lage (=goede) ULC => vooruitgang in uitvoerprestaties
- Hoge (= slechte) ULC => Verlies competitiviteit + verlies marktaandeel op de in- en uitvoer markt=> verslechtering lopende rekeningen

Overschot Duitsland financiert tekorten Griekenland, Ierland,...

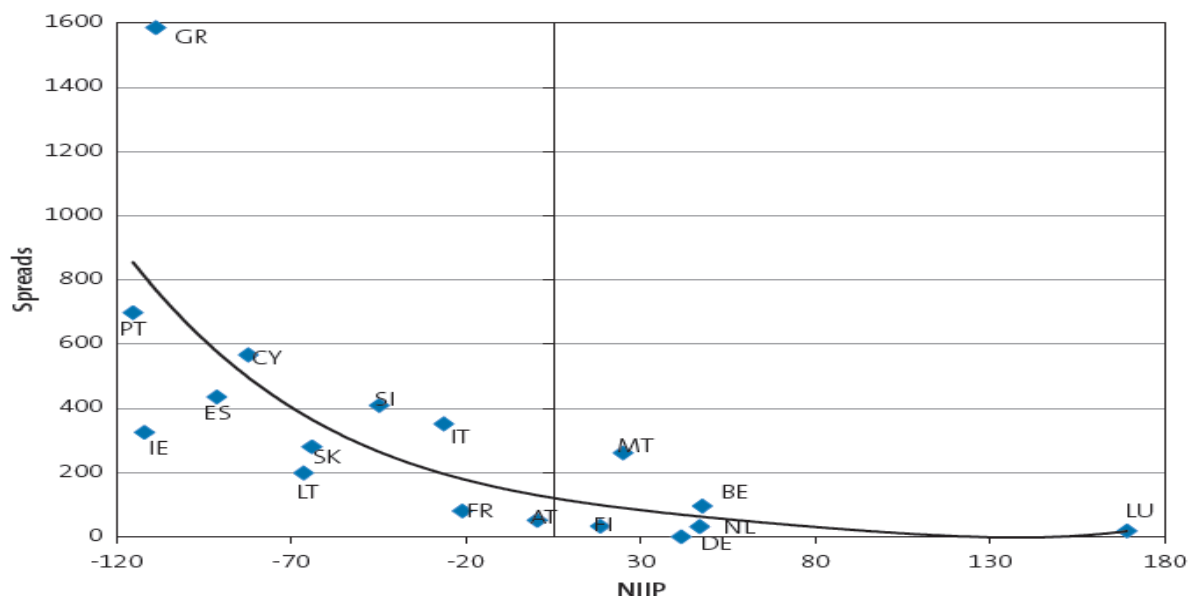
Het schuldenprobleem

- Land gedurende de jaren tekorten opstapelt (structureel tekort) => een debiteur land. (en omgekeerd crediteur land)
- NIIP** (=netto nationale investeringspositie) = Verschil van externe financiële activa en passiva(overschot en tekort) van zowel overheid- als private schuld.

Opm: Bijkomende factor: wijzigingen in de waarde van activa kan leiden tot verliezen.

⇒ Kwetsbaarheid van een land tov. de financiële markten

- Spread** = Verschil rente v/e land tov rente Duitsland
=> Weergave **vertrouwen van beleggers** in een land, hoe meer vertrouwen hoe lager geëiste rendement
- Relatie NIIP en Spread:

Source: Eurostat, Datastream and own calculations

⇒ Conclusie:

- Landen met groot deficit maar positief NIIP = lage spread
- Landen met overschot maar negatief NIIP = hoge spread

Besluit: **NIIP bepaalt vertrouwen beleggers** want Overheidsschuld kan **gecompenseerd** worden door **privaat sparen**.

2. De Eurocrisis

Vanaf crisis 2008-2009 twijfel financiële markten=> spread neemt toe.

Vooral bij Griekenland, Ierland, Portugal,.. zijn er grote schokken in de spread!

2013: Grote rente verschillen zijn gestabiliseerd, het gaat dus terug beter.

Rol van Ratingagentschappen

lopen achter op spread:

- Verlagen rating pas nadat de spread is gestegen.
=> ze zouden het ervoor moeten gedaan hebben en zo de investeerders waarschuwen.
- Voor de crisis: Landen als Griekenland kregen maximale rating.
Start crisis: verlagen rating
=> Investeerders eisten hogere rente
=> Griekenland kon de rente op hun schuld niet meer betalen.

2.1 De vicieuze cirkel tussen banken en overheden

= "Deadly embrace"

- Via de **interbankmarkt**, waar banken geld lenen bij elkaar, sleuren ze elkaar mee bij faillissement => domino-effect!
- Banken hebben een groot bedrag aan overheidsschuld op hun balans.
+ gezinnen zouden spaargeld verliezen,
+ politiek moeilijk aanvaardbaar
+ Slecht voor economie: consumptie zou dalen door welvaartsverlies => minder groei
= de overheid kan een bank niet failliet laten gaan 'to big to fail'.
- Redding v/e bank=> **stijging van overheidsschuld**
- Probleem van vooringenomenheid "**Home bias**": banken houden een disproportioneel groot deel van schuld van hun eigen overheden op de balans (ipv te spreiden)
- Markten beginnen de **solvabiliteit van banken** aan **overheidsbudget** te linken en omgekeerd.
Opn: dit geldt enkel in de Eurozone, niet in de VS

2.2 De onmiddellijke acties tegen de Eurocrisis

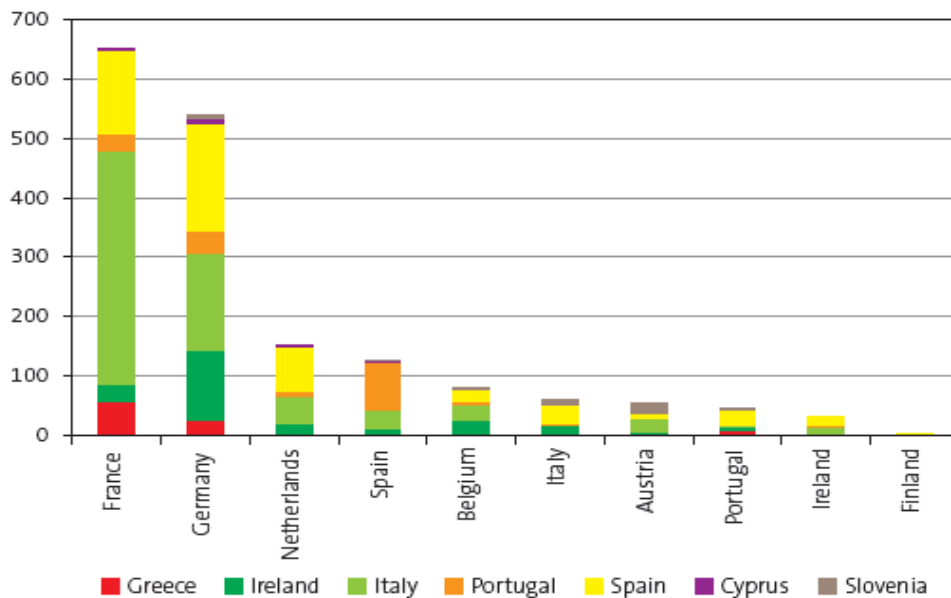
Waarom men de Euro wilde redden

- Faling Griekenland => besmetting zwakkere landen zoals Ierland, Spanje.
Oorzaak: Bevestigen aan investeerders dat investeringen in andere landen van de eurozone ook risicovol zijn. Wat de interest zou verhogen in andere zwakke landen, waardoor overheidsfinanciering moeilijker wordt. Uiteindelijk zo de economie ten val wordt gebracht.
- Economisch verlies bij uistap Zuidelijke landen uit de euro.
Oorzaak: Deze landen zouden dan devalueren tov de Eurolanden en zo het competitief voordeel dat Duitsland heeft (ivm. Goedkoop exporteren) in gevaar gebracht hebben.
- Noordelijke landen zoals Frankrijk en Duitsland hielden veel actief in deze landen

Opm: Achteraf bleek de Eurozone samen houden moeilijker dan gedacht!
+ gevaar 'Moral Hazard' bij andere zwakke landen.

Welk land had welke schuld van welk land?

Figure 7.16. Holdings of debt of peripheral countries by banks of the eurozone (\$ billion, end of 2010)

Source: BIS

Franse banken zouden geleden hebben onder het bankroet van Griekenland daar ze de grootste schuldeisers zijn.

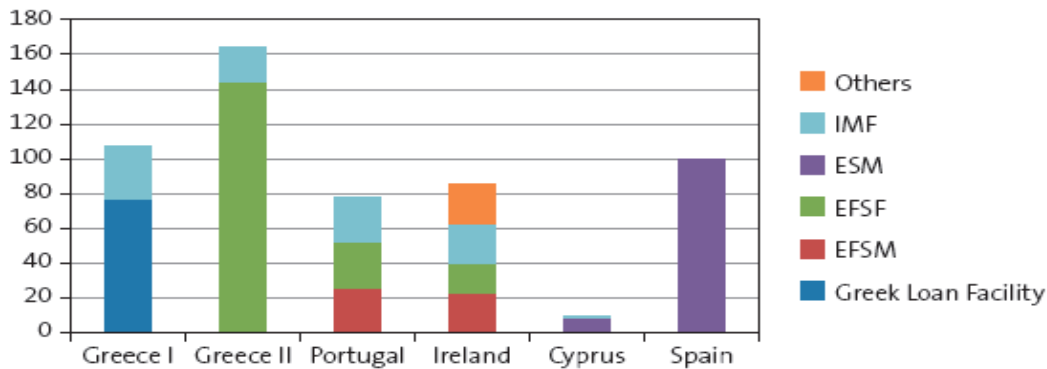
De Europese reddingsmechanismen

- In het begin (maart 2010):
 - bilaterale leningen met probleemlanden
 - Inmenging IMF
- Later:
 - European Financial Stabilisation Mechanism: € 60 mrd
 - European Financial Stability Facility: € 440 mrd
 - IMF: € 250 mrd
- Oktober 2010, start Oktober 2012:
 - **European Stability Mechanism:**
 - kapitaal € 700 mrd
 - financieringscapaciteit € 500 mrd
 - 5 soorten ondersteuning:
 1. directe leningen,
 2. leningen voor herkapitaliseren banken
 3. OH-obligaties kopen op primaire markten
 4. OH-obligaties kopen op secundaire markten
 5. kredietlijnen
 - Voorwaarde= **Economische Aanpassingsprogramma's:**
 - Begrotingsduurzaamheid herstellen; saneren
 - Structurele hervormingen door voeren ; concurrentiepositie verbeteren

NIET
VOLDOENDE
GELD

Welk land kreeg wat, van wie?

Figure 7.17. Financial assistance in the euro area¹ (€ billion)

¹ The second adjustment programme for Greece included the non-disbursed amount of the first programme. Ireland also benefitted from bilateral support from the United Kingdom (€ 3.8 billion), Sweden (€ 0.6 billion) and Denmark (€ 0.4 billion) as well as from an Irish contribution through the Treasury cash buffer and investments of the National Pension Reserve Funds. Support for Spain goes to the 'Fondo de Reestructuración Ordenada Bancaria' (FROB) and is then channeled to the financial institutions in need of recapitalisation.

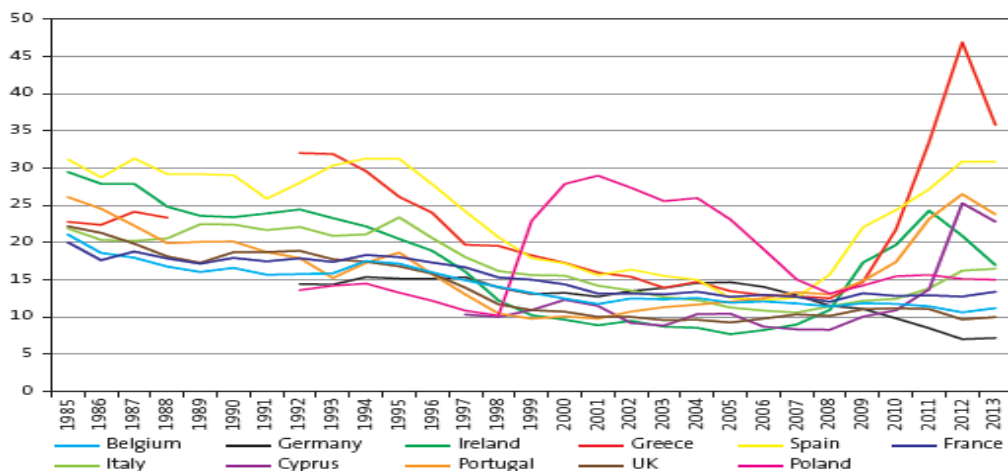
Source: EC

Zijn andere landen in gevaar?

1. Slovenië: klein land, kleine economie => geen besmettingsgevaar
2. Italië: enorm land => wél besmettingsgevaar.
 - Geen groei sinds 1999
 - Enorme staatsschuld
 - Competitiviteitsprobleem (1 op 2 is werkloos).

Gevolgen van de Euro crisis voor de economieën van de EU

- Impact gemeten door: '**Misery Index**'
=som inflatie en reële LT interestvoet – reële BBP-groei
- Hoge WKJ graad, inflatie en reële interestvoet => negatieve economische situatie = 'misery'
- De reële BBP-groei is goed => verlicht de 'misery'.

¹ The misery index is the sum of the long term nominal interest rates and the unemployment rates minus the year-on-year real GDP growth rate.

Source: EC and own calculations

Langetermijnrentevoet+ inflatie: Hoe hoger, hoe slechter. Landen hebben een verbetering gekend tot aan de crisis, daarna natuurlijk weer verslechterd. (Buitenbeentje: Polen)

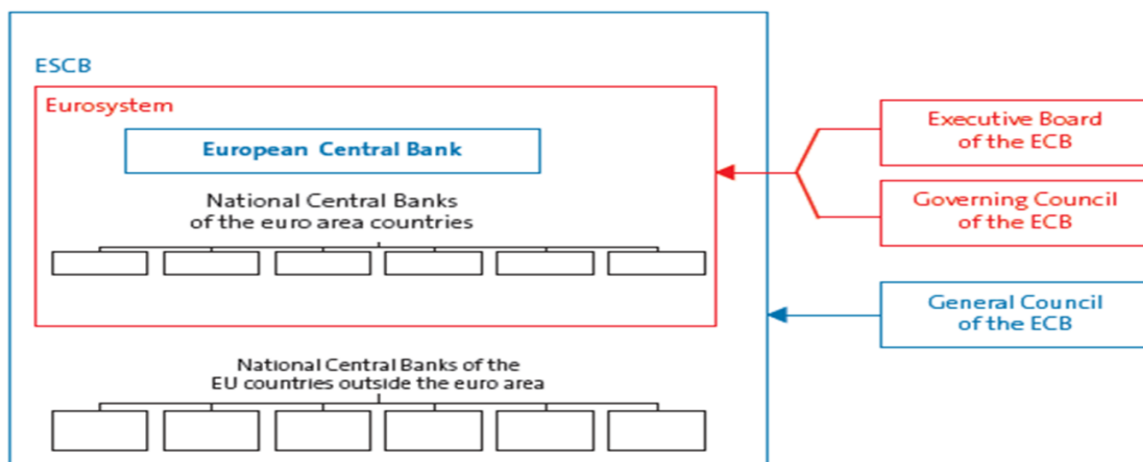
Hoofdstuk 8: monetair beleid in de eurozone voor en tijdens de eurocrisis.

De structuur van het EU monetair beleid

Institutioneel

Het Europees systeem van centrale banken en het Eurosysteem

Overkoepelde structuur voor de uitvoering van het monetair beleid.

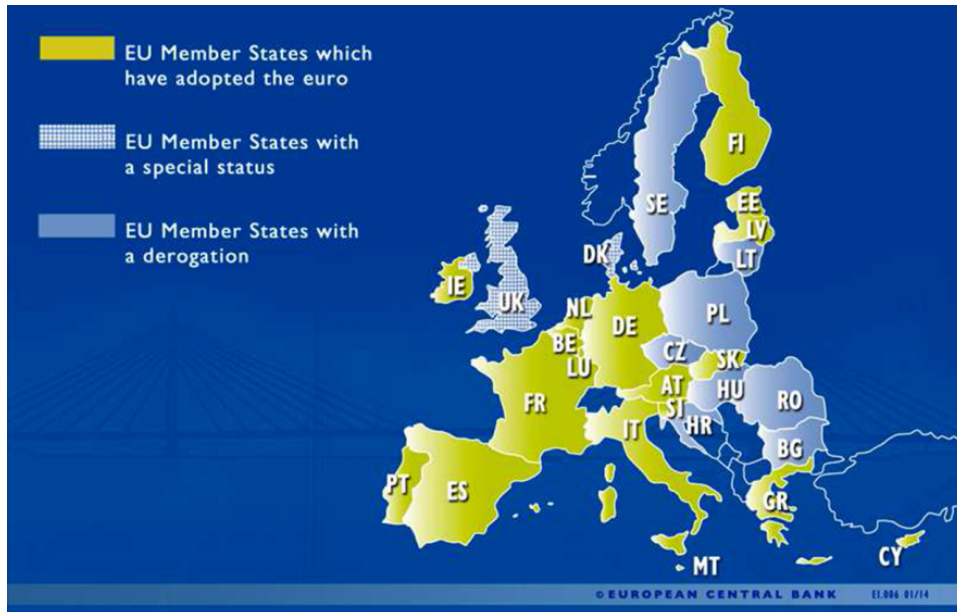

→ **Europees systeem van centrale banken** = De ECB + nationale centrale banken van de Europese lidstaten (zelf de lidstaten die de euro niet hebben aangenomen)

→ **≠ Eurosysteem** = ECB + lidstaten die de euro hebben aangenomen

Taken van het eurosysteem:

1. Bepalen en het uitvoeren van het **monetair beleid** binnen de eurozone
2. aanhouden en beheren van de **officiële reserves** van de euro-lidstaten
3. bevorderen van een goede werking van het **betalingssysteem**
4. Verrichten van **deviezentransacties**: beïnvloeden de wisselkoersen en de liquiditeiten
5. Uitgifte van **bankbiljetten** van de eurozone met status van enig wettig betaalmiddel
6. Verzameling van **statistische gegevens**, nodig voor de taken van het Eurosysteem

Het ESCB omvat dus ook de nationale centrale banken van de EU-lidstaten die nog niet op de euro zijn overgegaan, door hun speciale status (Denemarken, het Verenigd Koninkrijk), of door hun derogatie (= buiten de norm van de wet blijven).

=> Dat betekent dat deze landen nog steeds hun eigen nationale valuta hebben, met eigen monetair beleid, en soevereine centrale bank.

De besluitvormende organen

Het Eurosysteem en de ESCB wordt voornamelijk bestuurd door de raad van bestuur en de directie.

Opm: De algemene raad is van minder belang. Want bestaat uit de lidstaten die de euro nog niet hebben aangenomen.

- Dubbele functie:
 1. besturen van de ECB zelf
 2. besturen van het Eurosysteem en het ESCB
- De ECB = centrum van de besluitvorming in het Eurosysteem (gecentraliseerde besluitvorming).
- De Raad van Bestuur, de Directie en de Algemene Raad van de ECB nemen dus elk alle besluiten die noodzakelijk zijn om te zorgen dat het Eurosysteem en het ESCB hun taken kunnen uitvoeren.
Bv. Formuleren van beleid
- Het uitvoeren van het beleid gebeurt door het ESCB en de NCB.
- De nationale centrale banken voeren bijna alle operationele taken uit, met name de uitvoering van de monetaire beleidstransacties.

a) De raad van bestuur

= Belangrijkste besluitvormende orgaan van de ECB.

- Neemt strategische besluiten voor het Eurosysteem.
- Bestaat uit 6 leden van het directiecomité + de gouverneurs van de centrale banken van de 18 eurolidstaten.

- Taken:
 - formuleren van het monetair beleid van het eurogebied.
=> besluiten mbt. de basisrentetarieven en de liquiditeitsvoorziening in het Eurosysteem.
 - Vaststellen van richtsnoeren en besluiten ter verzekering van de uitvoering van de taken van het eurosysteem
- **collegiaal orgaan** met het beginsel van één lid één stem.
 - Alle leden worden benoemd in hun persoonlijke hoedanigheid en niet als vertegenwoordigers van hun land of hun nationale centrale banken.
 - Alle leden moeten handelen in het belang van en in overeenstemming met de situatie in het eurogebied als geheel.
- Samenkomst: twee keer per maand in Frankfurt.
 - Eerste vergadering van de maand: beoordelen economische en monetaire ontwikkelingen + nemen maandelijks monetair beleidsbeslissing.
 - Tweede vergadering: bespreken zaken met betrekking tot de andere taken en verantwoordelijkheden van de ECB en het Eurosysteem.

=> monetair beleidsbeslissing uitvoerig toegelicht op een persconferentie na de eerste vergadering van de maand.

b) De directie

= President (Draghi) + vicepresident + 4 andere leden waaronder Peter Praet.

Opm: gekozen uit personen met een erkende reputatie en beroepservaring op monetair of bancaire gebied.

- Benoeming: Met **gekwalificeerde meerderheid** van stemmen door de regeringen van de **landen van het eurogebied** op het niveau van de **staatschefs** en regeringsleiders.
+ op **aanbeveling van de EU-Raad** en na **raadpleging** van het **Europees Parlement** en de Raad van Bestuur van de ECB.
- uitvoerende besluitvormende orgaan van de ECB en het Eurosysteem.
- Verantwoordelijk voor alle dagelijkse beslissingen.
- Taken:
 1. Ten uitvoerleggen van het monetair beleid van de ECB
 2. Voorbereiden van de vergaderingen van de raad van bestuur
 3. Beheren van de lopende zaken van de ECB
- Samenkomst: eenmaal per week.

c) De rol van comités

Ondersteunen het werk van de **besluitvormende organen** van de ECB, die hen kunnen vragen informatie te verschaffen om het besluitvormingsproces en de tenuitvoerlegging van besluiten te vergemakkelijken.

Bv.: Juridisch comité (LEGCO), comité bankbiljetten (BANCO),...

Het mandaat om prijsstabiliteit te handhaven

Prijsstabiliteit

Het hoofddoel van het ESCB = handhaven van prijsstabiliteit ($\pm 2\%$). (artikel 127 VwEU)

+ ondersteunen algemene economische beleid. (artikel 3 van het Verdrag betreffende de Europese Unie).

a) Korte termijn:

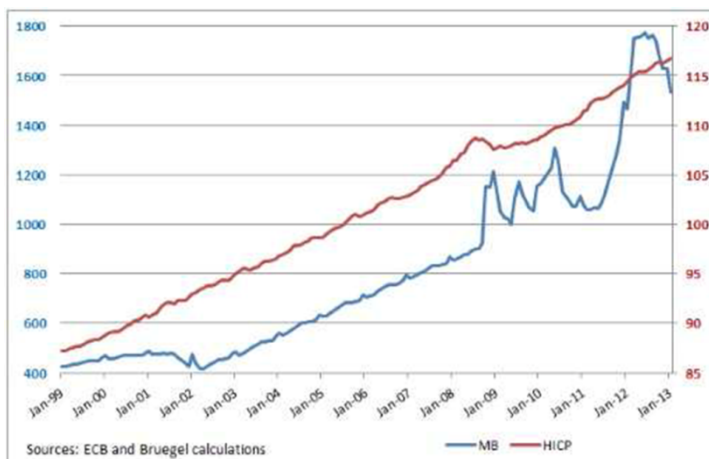
⇒ Positief verband tussen monetaire expansie en inflatie/groei.

- Monetaire expansie= intrestvoeten laten dalen waardoor de geldhoeveelheid stijgt.
- Gevolg: Er zal meer geleend worden => consumptie zal stijgen.=> De productie van bedrijven zal opgedreven worden => meer werkkrachten nodig hebben.
- Dit heeft een invloed op de reële grootheden (bv; werkloosheid daalt) + prijzen zullen stijgen

b) lange termijn:

⇒ Er is dus geen verband tussen inflatie en reële groei!

- Geldhoeveelheid wijzigt = enkel invloed op de prijzen.
- Het monetair beleid heeft dus geen duurzame invloed op de groei (geen effect op reële grootheden zoals werkgelegenheid, inkomen, BBP etc..).
- 'lange termijn neutraliteit van het geld'.
Vb. : Als de geldgroei stijgt met bijvoorbeeld 20% dan zal de inflatie ook stijgen met 20%.
- Conclusie: voortdurende schommelingen in inflatie hebben geen zin

Deze grafiek toont het verband tussen een wijziging in de geldbasis en de wijziging in prijs.

Door een geloofwaardig monetair beleid te voeren (en dus prijsstabiliteit te hanteren) kan men economische stabiliteit garanderen.

Prijsstabiliteit wordt gezien als de noodzakelijke voorwaarde voor het efficiënt toewijzen van middelen.

- Reële vraag of aanbod schokken kunnen inflatie beïnvloeden. (bv; consumenten verhogen hun uitgaven of bedrijven besluiten hun productie te minderen).
 - Taak van de centrale bank zorgen dat de inflatieverwachtingen niet uit de hand lopen.
 - De gevolgen van deze schokken kunnen dan ook worden gematigd als de centrale bank prijsstabiliteit garandeert.
 - **Tijdsinconsistentie**
= Conflict tussen stabilisatiedoelstellingen op korte termijn in de reële economie én de lange termijn doelstellingen van prijsstabiliteit.
 - Belang van **geloofwaardigheid** van centrale bank voor **LT prijsstabiliteit**
⇒ Mbv duidelijke strategie
 - Voorwaarden:
 - i. Geen andere doelstellingen zijn voor centrale bank
 - ii. Onafhankelijk is van regering: Leden worden daarom maar eenmalig verkozen!
- =>bedrijven leggen lonen en prijzen van hun producten vastgelegd in lijn met de inflatieverwachtingen van de ECB.

Stel: ECB verliest geloofwaardigheid

Dan: Bedrijven zullen niet meer geloven wat de ECB beweert inzake inflatieverwachtingen
Gevolg: resultaat op lange termijn zal leiden tot hogere inflatie zonder daling van de werkloosheid.

Voordelen van prijsstabiliteit

1. **Voorkomt politieke en sociale instabiliteit** in verband met **herverdeling** van vermogen en inkomen. Want armste groepen van de maatschappij lijden meest onder inflatie.
2. Mensen kunnen **relatieve prijsveranderingen** (d.w.z. prijzen tussen goederen en diensten) beter herkennen.
3. Als **schuldeisers** zeker zijn dat in de toekomst de prijzen stabiel zullen blijven zullen ze **geen inflatierisicopremie eisen**.

ECB: kwantitatieve definitie van prijsstabiliteit

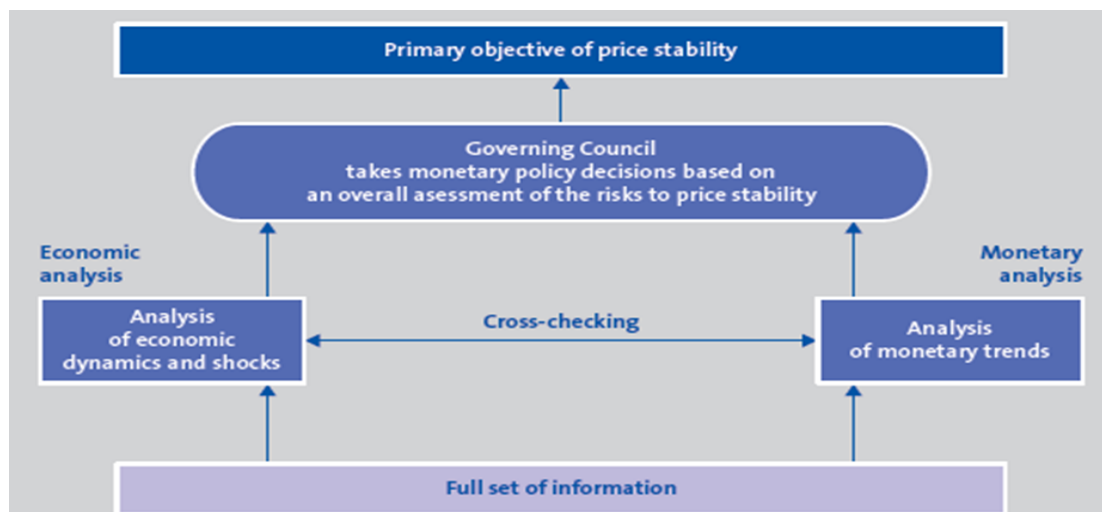
- Definitie prijsstabiliteit: Jaarlijkse stijging van de geharmoniseerde indexcijfer van de consumptieprijzen (HICP) voor het eurogebied.
- Doel: HICP inflatie rond de 2% te houden op MLT.

Een rol voor financiële stabiliteit?

Tweede doelstelling van de ECB.

- Voorkomen deflatie: Vermijd stijging van de reële last van bestaande schulden.

De tweepijler strategie

a) De economische analyse (KT)

Doel: Determinanten van de prijsontwikkeling op KT evalueren. (=indicatoren zoals prijzen, wisselkoersen, activiteit arbeidsmarkt)

➡ Aandacht voor de reële en financiële activiteit in de economie.

Prijsontwikkeling wordt bepaald door wisselwerking vraag en aanbod in de goederen-, diensten- en factormarkten.

Voorbeeld: Voorkomen vicieuze cirkel met gepast monetair beleid:

1. Stijgende prijzen
2. werknemers stellen hogere looneisen
3. Productiekosten van een bedrijf stijgen.
4. Opnemen in de prijzen van hun product waardoor prijzen weer beginnen te stijgen.

b) Monetaire analyse (LT)

$M^*V = Q^*P$: lange termijn relatie tussen de geldhoeveelheid en de prijzen

Groei M3 (= chartaal geld + KT-tegoeden op MFI's)

- Geldgroei gedurende een voldoende lange tijd in overeenstemming moet zijn met de doelstelling van prijsstabiliteit.
- Geen direct verband tussen monetaire ontwikkelingen op de korte termijn en monetair beleidsbeslissingen.

Onafhankelijkheid en verantwoording

Onafhankelijkheid ECB en nationale centrale banken:

Opmerking: Duidelijk negatief verband tussen onafhankelijkheid en prijsstabiliteit.

a) Autonoom personeelsbeleid

Leden van de directie worden maar eenmalig verkozen en voor een periode van 8 jaar aangesteld.

b) Financiële autonomie

- De ECB heeft haar eigen begroting, onafhankelijk van andere Europese instellingen.
- Eigen kapitaal, waar de nationale banken (van de eurolidstaten) op inschrijven en dat door hen wordt volgestort.
- De ECB kan niet gedwongen worden om overheidstekorten in lidstaten uit te kopen.

c) Beleidsautonomie

1. Functionele onafhankelijkheid: beschikt over middelen en instrumenten om haar monetair beleid te voeren onafhankelijk van de andere autoriteiten.
2. Institutionele onafhankelijkheid: ([artikel 7 van de Statuten van het ESCB](#))
Verbod voor de nationale centrale banken en de leden van hun besluitvormende organen om instructies te vragen aan instellingen of organen van de Unie of regeringen van lidstaten.

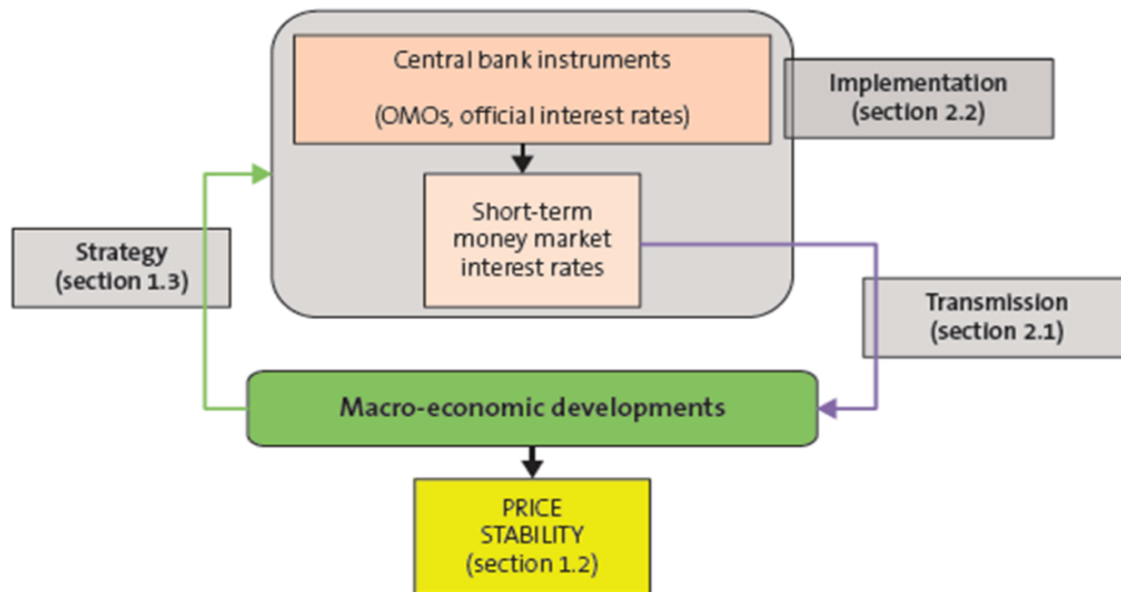
Transparantie

- ECB moet aan het algemene publiek en de markten alle relevante informatie geven met betrekking tot haar strategie, beoordelingen, beleidsbeslissingen en haar procedures.
- rapportageverplichtingen:
 1. Verslaglegging aan het Europees parlement
 2. een geconsolideerde financiële weekstaat
 3. Persconferenties
 4. Publicaties
 5. Openbare toespraken en interviews
 6. Financiële controles door onafhankelijke externe accountants

Transparantie helpt het grote publiek het monetaire beleid van de ECB te begrijpen

=> Een beter begrip onder het publiek maakt dit beleid geloofwaardiger en effectiever.

De uitvoering van het monetaire beleid in het eurogebied

Transmissie mechanisme van het monetair beleid

Mate waarin monetair beleidsbeslissingen een invloed hebben op de economie en het prijspeil.

Opm: Moeilijk te voorspellen welk effect monetair beleid zal hebben door lange, variabele en onzekere vertraagde doorwerkingen in de economie.

Het rente kanaal of 'the interest rate channel'

Meeste invloed op de economie in de eurozone.

- Korte termijn:
 - Beleidsintrestvoeten (=nominale interest) laten dalen => **expansief monetair beleid**
 - Lange termijn intrestvoet** zal ook naar beneden dalen (Door aanpassing verwachtingen van de consumenten)
 - Interbankrente** zal dalen (gelijklopend verloop ECB-rente en interbank rente)
 - Rente op **spaarboekjes** daalt=> moet consumptie doen stijgen (want opportuniteitskost om geld aan te houden wordt groter!)
 - Goedkoper om te **lenen** => leningen en investeringen stijgen
 - Reële intrestvoet** daalt => heeft grootste impact op investeringen en consumptie.

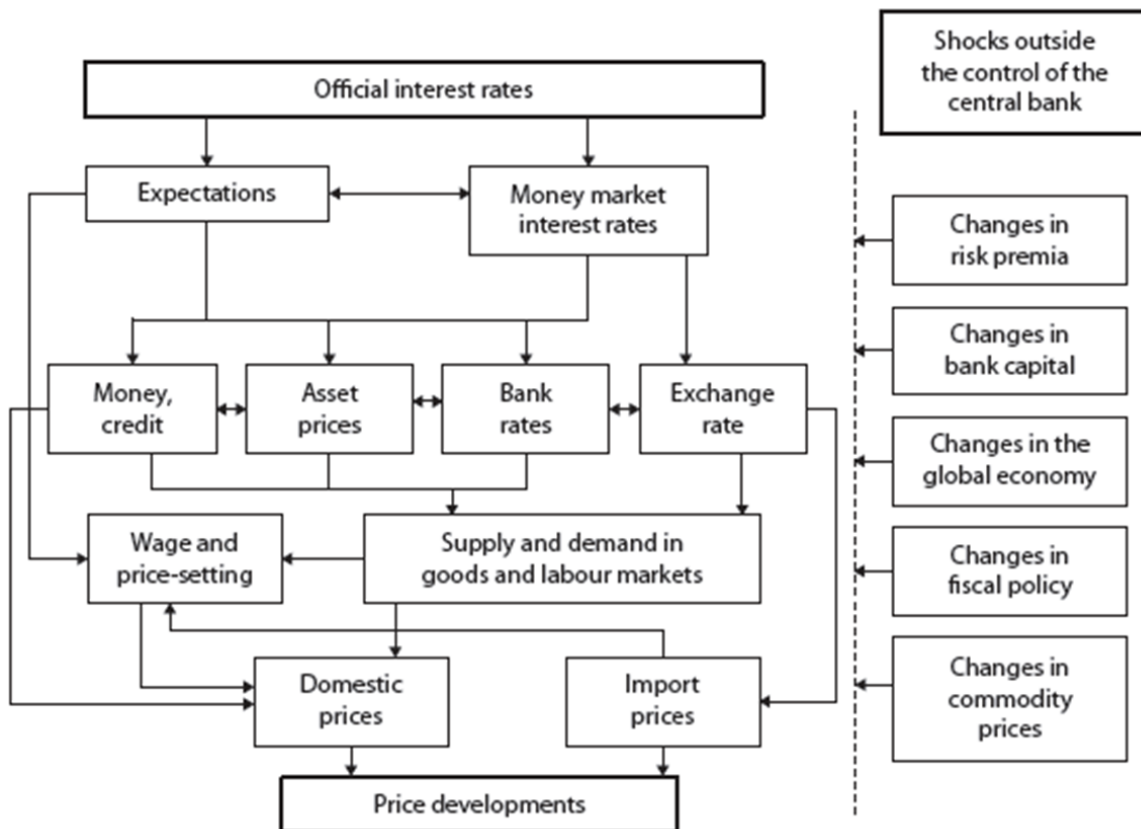
Opm: Prijzen zijn vast op korte termijn

DUS: **geen inflatieverwachtingen.**

=> nominale intrestvoet = reële intrestvoet.

- Nominale intrestvoet nadert 0%
 - Economie stimuleren enkel mogelijk als de huidige inflatie en de verwachte inflatie positief blijft.

Overzicht:

Veranderingen in beleidsintrestvoeten en verwachtingen hebben ook een invloed op:

- activaprijzen (bv; de aandelenkoersen)
- wisselkoersen.

Veranderingen in de wisselkoers: indirecte invloed op inflatie

(Doordat bijvoorbeeld de prijzen van geïmporteerde goederen en diensten kunnen stijgen.)

- de totale vraag: als de vraag groter is dan het aanbod dan opwaartse prijsdruk.
- prijzen.

'Risk taking' channel

lage intrestvoeten:

1. prijzen activa stijgen.
 - Waarde onderpanden stijgt ook.
 - Banken en leners zullen daardoor hogere risico's aanvaarden.
2. risicovolle beleggingen worden aantrekkelijker

Kan leiden tot bubbles.

Operationeel kader van het eurosysteem

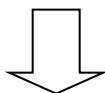

a) Open-markttransacties

het belangrijkste instrument.

- rente sturen
- Liquiditeitsituatie in de geldmarkt beheersen
- de koers van het monetaire beleid aan te geven.
- Werking:
 - Banken moeten bij alle operaties waarbij ze lenen van de ECB een onderpand geven. Bijvoorbeeld in de vorm van staats- of bedrijfsobligaties.
 - De open-markttransacties zijn in de vorm van veilingen:
 - Banken zeggen op voorhand hoeveel ze willen lenen en welke rente ze bereid zijn daarvoor te betalen.
 - Er is altijd een rente als ondergrens.
 - De ECB maakt een lijst van deze biedingen, met het beste bod bovenaan.
 - Vervolgens wordt de liquiditeit die de ECB maximaal wil toedelen, verdeeld aan de hand van deze lijst.

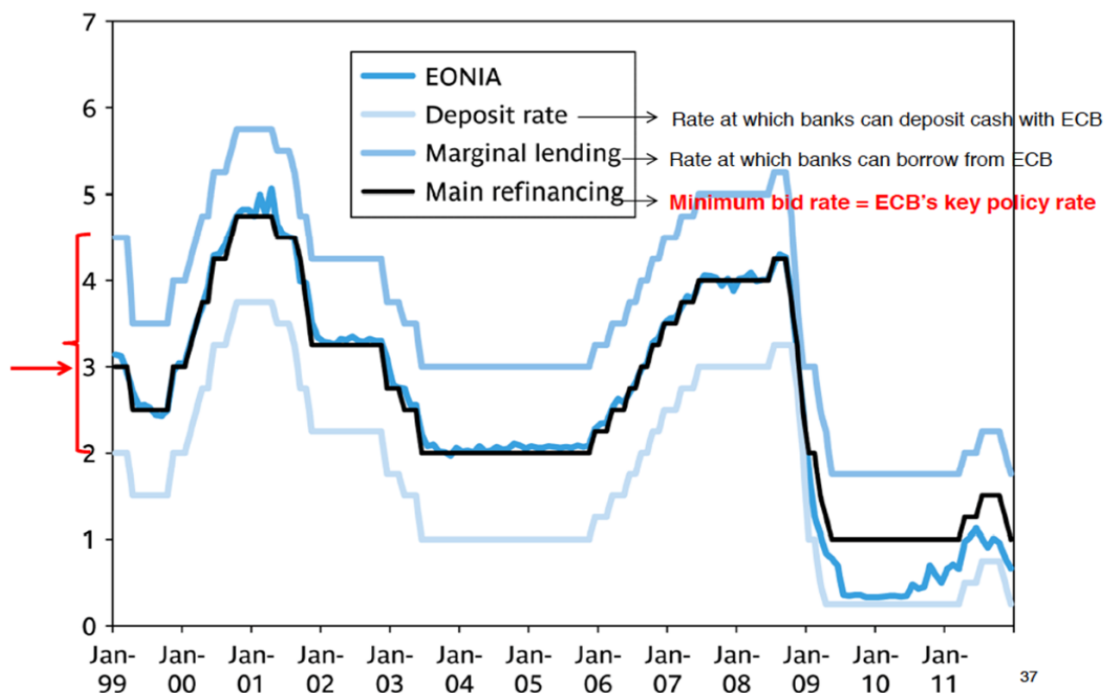

1. **Basisherfinanciering transacties:** Liquiditeitsverschaffende transacties met wederinkoop die wekelijks worden uitgevoerd en een looptijd van een week hebben.
⇒ belangrijke rol om de korte termijn intrestvoeten te sturen en de rente op de interbankenmarkt te beïnvloeden.
2. **langlopende herfinanciering transacties:** liquiditeitsverschaffende transacties met wederinkoop die maandelijks worden uitgevoerd en normaliter een looptijd van drie maanden hebben;
3. **"fine-tuning"-transacties:** liquiditeitsverhoudingen in de geldmarkt beheersen en de rente te sturen.

- ⇒ Om de effecten van onverwachte fluctuaties in de liquiditeitsverhoudingen op de markt op de rente op te vangen.
- 4. **structurele transacties:** Als de ECB de structurele liquiditeitspositie van het Eurosysteem ten opzichte van de financiële sector wil beïnvloeden
 - ⇒ Bijvoorbeeld het bedrag aan liquiditeit in de markt op de langere termijn.

Instellen van het operationeel kader

- **EONIA** (=Overnight interest rate) : eendaagse inter-bankrente in het Eurogebied.
(Berekend aan de hand van de tarieven waartegen een groot aantal Europese banken elkaar ongedekte leningen verstrekken met een looptijd van slechts 1 dag.)
Doel: Niveau EONIA moet de rente van de basisherfinanciering transacties benaderen.

*lichtblauwe lijn= rente die banken nog krijgen als banken geld overhebben (als ze geld nodig hebben kunnen ze lenen bij de centrale bank).
De EONIA wordt hier ook weer weergegeven.*

Grafisch: Balans eurosysteem

Assets (liquidity providing)	Liabilities (liquidity absorbing)
Autonomous liquidity factors	Autonomous liquidity factors
Net foreign assets Domestic assets	Banknotes in circulation
Monetary policy instruments	Monetary policy instruments
Open market operations MRO LTRO	Current account holdings (CA)
	Reserve requirements (RR)
	CA-holdings above RR (= excess reserves)
FTO	Absorbing operations FTO FTD
Marginal lending facility Outright purchases SMP CBPP	Deposit facility

Note 1: MRO = main refinancing operations, LTRO = longer-term refinancing operations, FTO = fine-tuning operations, SMP = Securities Markets Programme, CBPP = Covered Bond Purchasing Programme, FTD = fixed-term deposits

Note 2: balance sheet items in red constitute the liquidity need; balance sheet items in green constitute the liquidity supply (net) and balance sheet items in blue form the liquidity surplus or deficit.

*Zorgt voor liquiditeiten in het bankensysteem.
de rode hokjes = autonome liquiditeitsfactoren.*

Uitleg figuur:

- **Autonome liquiditeitsfactoren** (*liquiditeitsverstrekend*): posten op de balans van de centrale bank die geen verband houden met de uitvoering van het monetair beleid en het sturen van de beleidsrente.
- **Monetaire beleidsinstrumenten:**
 - Bankbiljetten in omloop (*liquiditeitsabsorberend*), passiefpost voor de centrale bank en actiefpost voor de kredietinstellingen.
 - Buitenlandse activa aangezien het Eurosysteem geen wisselkoersdoel heeft.
- De rode posten tonen de **liquiditeitsbehoefte** aan.
- **Wettelijke reserves** (*liquiditeitsabsorberend*): Door het Eurosysteem opgelegd aan banken (actief zijde van hun balans).
 - bepaald volgens de reserve-basis (=deposito's)
 - Formule: reserve basis * reserveratio (normaal 2%).
 - Voor de centrale bank komen de reserves op de passief zijde.

b) Reserveverplichting

Doel: Stabiliseren van de geldmarktrente

- **liquiditeitsoverschot** = Som van de overtollige reserves.
- Wanneer banken een structureel liquiditeitstekort (=som van de bankbiljetten in omloop en reserve-eisen zijn groter dan de autonome activa) hebben, dan zal de ECB liquiditeiten verschaffen via openmarkttransacties.

=> Dit schept de mogelijkheid voor de ECB om de EONIA te sturen.

- Tot aan de crisis hadden banken te maken met een structureel liquiditeitstekort
=> Balans van de ECB steeg aan de actiefzijde.

c) Permanente faciliteiten

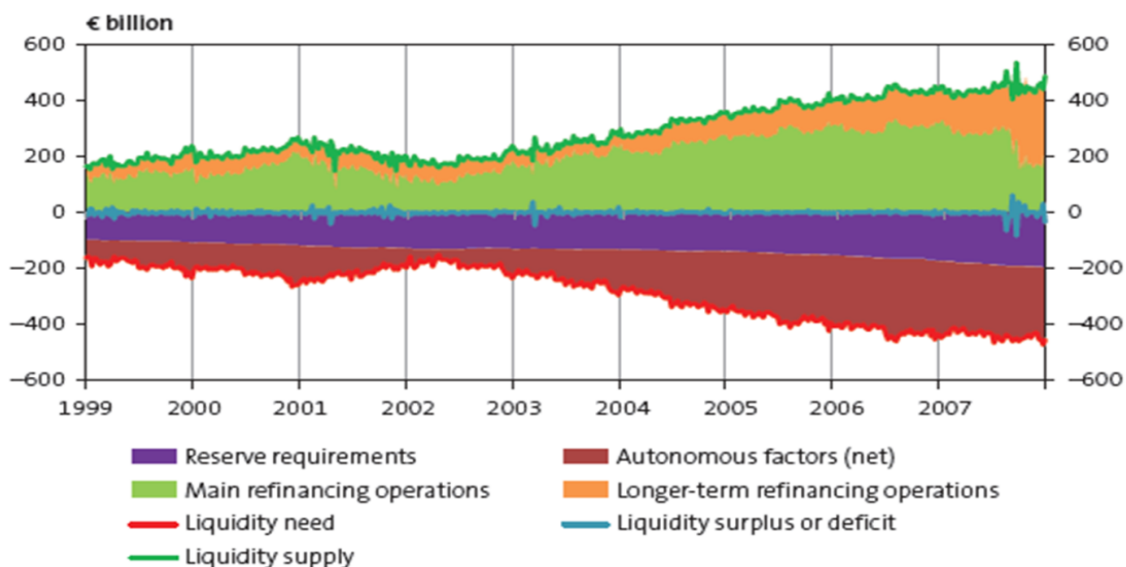
Verschaft zeer kortlopende liquiditeiten aan banken.

1. **de marginale beleningsfaciliteit:** Banken kunnen liquiditeiten verkrijgen van de nationale centrale banken tot de volgende morgen mits een onderpand.
(rentetarieven zijn over het algemeen *lager dan de marktrente*)
2. **de depositofaciliteit:** banken kunnen overtollige liquiditeiten in kortlopende deposito's aanhouden bij de nationale centrale banken
(rentetarieven over het algemeen *hoger dan de marktrente*)

+ Vastleggen max en min rente-marge waarin de EONIA mag fluctueren.

- meestal symmetrische met het rentetarief voor de basisherfinancieringstransacties.

Figure 8.7. Supply and demand for central bank liquidity in the Eurosystem until the financial crisis

Het verschil tussen het liquiditeitsaanbod en de liquiditeitsbehoefte is altijd dicht bij 0 gelegen.

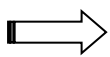
=> De centrale bank is er altijd in geslaagd om de liquiditeitstekorten gepast aan te vullen.

Opm: Afwijkingen van 0 zijn te wijten aan het feit dat banken gebruik maken van permanente faciliteiten of overtollige reserves hebben.

De impact van de crisis op het operationeel kader

Sinds de financiële crisis wordt het operationeel kader ook gebruikt om financiële stabiliteit te verzekeren van het bankensysteem in de eurozone.

a) Liquiditeitssurplus

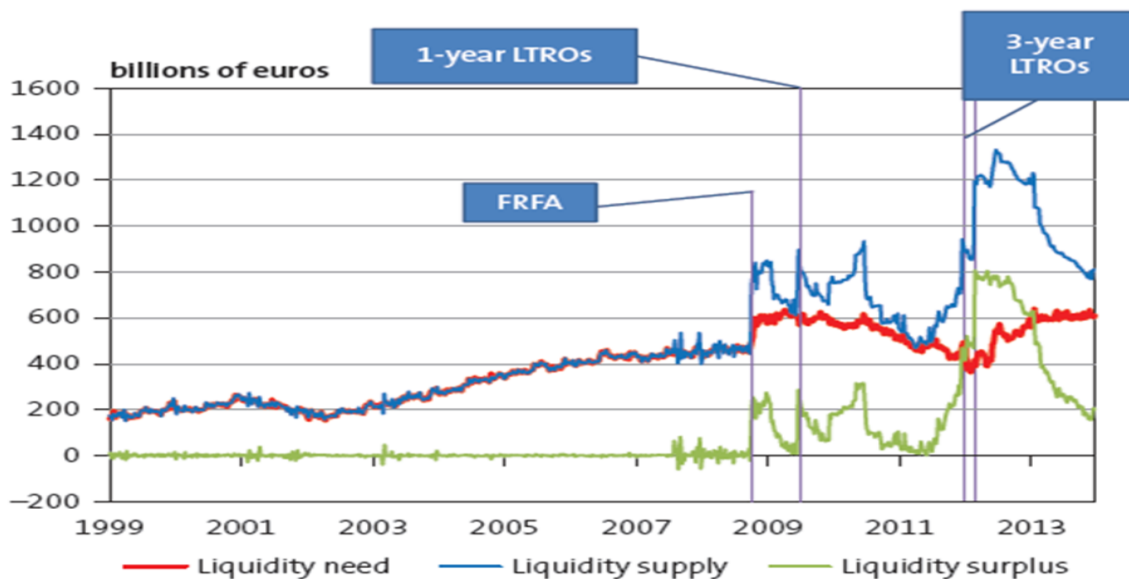
Kenmerkende factor van de crisis: de interbancaire markt is van de ene op de andere dag opgedroogd wegens gebrek aan vertrouwen in elkaar.

Gevolg: banken beschikten over onvoldoende liquiditeiten.

Oplossing:

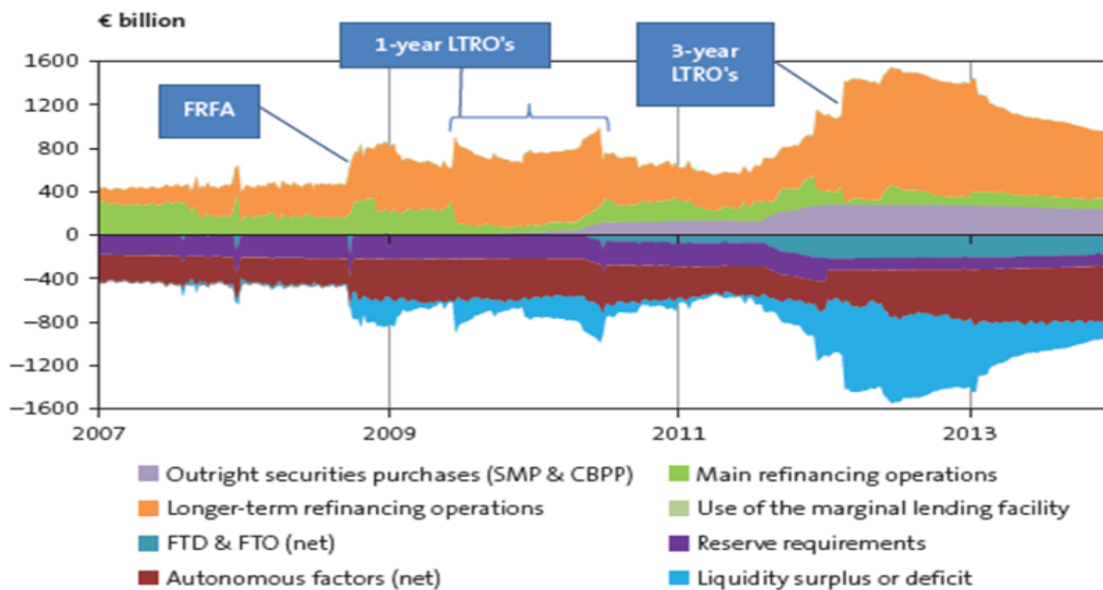
1. De centrale bank nam de **rol** over van **interbankenmarkt** door meer liquiditeiten aan te bieden dan de structurele liquiditeitsbehoefte .
=> De banken konden dus alle liquiditeiten verkrijgen van het Eurosysteem tegen de MRO-rente (main refinancing operations rate).
 2. **Aankopen van activa:** Het eurosysteem kocht obligaties van lidstaten op waar de rentevoet (dankzij de spread) zeer hoog was.
Doel: rente verlagen;
door stijgen vraag stegen de prijzen van deze obligaties, gevolg de rente werd verlaagd.
- Door het aankopen van de obligaties injecteerde de centrale bank ook liquiditeiten in het bankwezen => **liquiditeitsruis**.
- ↓
- Introductie **vaste termijndeposito's** :
 - om de liquiditeiten te absorberen
 - Vergoeding $\geq$ aan de rente op de deposito-faciliteit

Figure 8.9. The liquidity surplus of the Eurosystem

Banken kwamen in liquiditeitsproblemen en centrale bank moest dus massaal liquiditeiten in de banken pompen.

Figure 8.10. Supply and demand for central bank liquidity in the Eurosystem since the financial crisis

"Boom" in de longer-term refinancing operations.

Sommige banken hadden een overschot en anderen een tekort -> dat overschot werd dus bij de centrale bank of andere banken geparkeerd.

- Liquiditeitssurplus: neerwaartse druk op EONIA
=> de EONIA komt dichterbij de van de deposito faciliteit.
Gevolg: banken zullen een lager EONIA rente aanvaarden dan de rente van MRO.
- De EONIA fluctueert tussen de rente van MRO en de rente van de deposito faciliteit.
⇕
=> De intrest van de deposito faciliteit wordt bepalende intrestvoet!
- Indien banken elkaar weer vertrouwen: zullen ze minder liquiditeiten vragen aan de centrale bank.
Gevolg: liquiditeitsoverschot wordt kleiner en de EONIA zal weer beginnen te stijgen, weg van de rente van de deposito faciliteit en richting de rente van de MRO.
=> de MRO wordt dan weer de bepalende rente.

Opm: Hoe kleiner het verschil tussen de rente van de MRO en de rente op de deposito faciliteit, hoe lager de kosten zullen zijn voor de banken.

- Crisis: rentecorridor (=max en min rente-marge waarin de EONIA mag fluctueren) verkleinen.
- Normale tijden: rentecorridor normale niveau.

Gemeenschappelijk monetair beleid aan het werk durante de crisis

- Voor de crisis: *conventionele beleidsmaatregelen*.
= Wijzigen interestvoeten om monetair beleid te voeren.
- Sinds crisis in 2007: **niet-conventionele maatregelen**

BIJZONDERE MONETAIRE-BELEIDSINSTRUMENTEN

MONETAIR BELEID

Doel

- Het in stand houden/herstellen van het transmissiemechanisme van het monetair beleid.

Instrumenten

- Liquiditeitsverschaffing door middel van vaste-rentetenders met volledige toewijzing
- Uitbreiding van de lijst activa die voor gebruik als onderpand in aanmerking komen
- Langerlopende liquiditeitsverschaffing
- Liquiditeitsverschaffing in vreemde valuta's
- Veranderingen in de vereiste reserveratio
- Rechtstreekse aankopen van specifieke schuldbewijzen

Het operationele kader van de ECB is zeer flexibel, zodat het met onvoorziene omstandigheden kan omgaan.

© EUROPESE CENTRALE BANK

MP.010 01/13

Het scheidingsprincipe

Gebruikt tot oktober 2008

= scheiding tussen het monetair beleid (via rentevoet) en het liquiditeitsbeheer.

Opm: scheiding was steeds moeilijker te onderhouden. Om trouw te blijven aan het principe moest de ECB kleinere bedragen toestaan en zelfs liquiditeiten onttrekken.

Uitgebreide kredietondersteuning

- Val van Lehman Brothers: crisis in de reële economie met een daling van de globale handel en de vraag.
=> De financiële crisis werd een bedreiging voor de financiering van de economie die een neerwaartse druk op de economische activiteit uitoefende en dus op de prijsstabiliteit.

Oplossing: beleidsrente sterk te verminderen zodat bedrijven en consumenten toch nog konden lenen.

1. Liquiditeitsverschaffing door middel van vaste renteveilingen met volledige toewijzing
 - Variabele -rente veilingen: Banken de rente betalen die zij in hun inschrijving bieden.
 - Vaste-rente veiling: de rentevoet wordt van tevoren vastgesteld
2. Uitbreiding van onderpanden

- Zodat banken zouden kunnen blijven lenen.
 - Liquiditeit nodig om solvabiliteitsproblemen bij banken te vermijden.
3. Langlopende liquiditeitsverschaffing
- Frequentie en looptijd van langlopende herfinanciering transactie verhogen.
 - Voorbeeld: in 2009 drie vaste rente operaties aan met een looptijd van één jaar.
 - Doel: Verminderen de onzekerheid van de liquiditeit bij de banken + aanmoedigen om kredieten te blijven verstrekken aan bedrijven en consumenten.
4. Rechtstreeks aankopen van schuldbewijzen: 'Covered bond purchase programme'
- **Gedekte obligaties** = langlopende schuldbewijzen die door banken zijn uitgegeven voor de herfinanciering van leningen aan de publieke of private sector.
 - Voordeel: laag risicoprofiel
 - Doel de markt te doen herleven voor gedekte obligaties door liquiditeiten te verhogen en zo de spreads te laten dalen.
5. Veranderingen in de vereiste reserveratio voor banken
6. Dringende liquiditeitsbijstand: 'Emergency liquidity assistance'
- Probleem: Sommige banken hadden groot liquiditeitstekort maar tekort aan onderpanden.
=> Zij konden dus geen liquiditeiten verkrijgen via open markt transacties.
 - Oplossing: Nationale centrale banken boden dringende liquiditeitsbijstand aan die banken.

The security markets programme (SMP)

Reactie op de schuldencrisis.

Mogelijk om te **intervenieren op de secundaire markt** door de schuldbewijzen van bedrijven en overheden aan te kopen. (ONGEZIEN, maar ECB geloofde dat het transmissiesysteem zou herstellen)

Opm: Normaliter geen hulp van ECB aan overheden van eurozone in schuldproblemen

1. Prijskanaal (rentevoeten)
 - Hoge rente op overheidsschuld als anker in vele landen
 - Schuldencrisis doet deze rente stijgen en trekt de rente voor gezinnen en bedrijven mee op, ongeacht de korte termijn rente.
 - Rente zal dus zakken door tussenkomst en LT rentevoet bepaalt de rentevoet mee waartegen gezinnen/bedrijven zullen lenen
2. Liquiditeitskanaal
 - Overheidsobligaties dienen als onderpand voor interbancaire operaties.
 - Dalende koersen van obligaties leiden tot nood aan meer onderpand.
 - Dus proberen om die waarde op te krikken.
3. Balanskanaal

- Banken zijn de belangrijkste houders van overheidsschuld.
 - Wanneer de koersen dalen dan verlies voor de banken.
 - Om te kunnen voldoen aan kapitaalvereisten zullen ze minder leningen uitgeven aan gezinnen en bedrijven.
 - ECB zal proberen te stutten van die koersen om zo verlies te beperken
- De ECB heeft twee grote koopsessies uitgevoerd. (in mei /juni 2010 en augustus 2011)

Table 8.1. The Eurosystem's SMP holdings (as at 31 December 2012)

Issuer	Nominal amount (€ billion)	Average remaining maturity (in years)
Ireland	14,2	4.6
Greece	33,9	3.6
Spain	44,3	4.1
Italy	102,8	4.5
Portugal	22,8	3.9
Total	218	4.3

De rente op de obligaties van Griekenland, Ierland, Italië en Spanje gingen de hoogte in. De ECB kocht deze obligaties op. Hierdoor steeg de prijs van een obligaties en daalde de rente. Het effect was echter van korte duur.

Source: ECB press release of 21 February 2013

Spreads daalden even en stegen na een korte tijd weer.

Verklaring:

- moeilijkheden met transparantie: juiste intenties ECB konden niet meegedeeld worden
=>link met transmissie moeilijk uit te leggen
- geen voorwaarden voor overheden wiens schuld werd opgekocht;
=> Moral hazard behaviour (cf. Griekenland en Italië)

deadly embrace of doom loop

Wederzijdse beïnvloeding banken en overheden.

- i. Overheden raakten in schulden als gevolg van de redding van de banken.
- ii. Maar banken hadden veel overheidsschulden in hun portefeuille.
- iii. De schuldencrisis: directe impact op de balansen van de banken.
- iv. Verzwakking van hun Liquiditeit en solvabiliteitspositie.
- v. Minder kredietverlening aan bedrijven en gezinnen
- vi. Slechte werking van het transmissiemechanisme.

➡ neerwaartse spiraal voornamelijk in de Zuidelijke Eurozone landen.

Reactie van de ECB

1. Looptijd verlengen van de herfinancieringsoperaties.
2. Reserveratio verminderen van 2% naar 1%
3. **Outright Monetary Transactions (OMT):**
 - opnieuw interventie op secundaire markt van overheidsobligaties
 - Maar nu met voorwaarden voor overheden waarvan schuld zou opgekocht worden
 - *aankondigingseffect* in juli 2012 was al voldoende

- Gevolg: Griekenland kon bv. lenen aan historisch lage rentevoeten. Alleen maar doordat Draghi gezegd had dat hij ging ingrijpen

Resultaat monetair beleid:

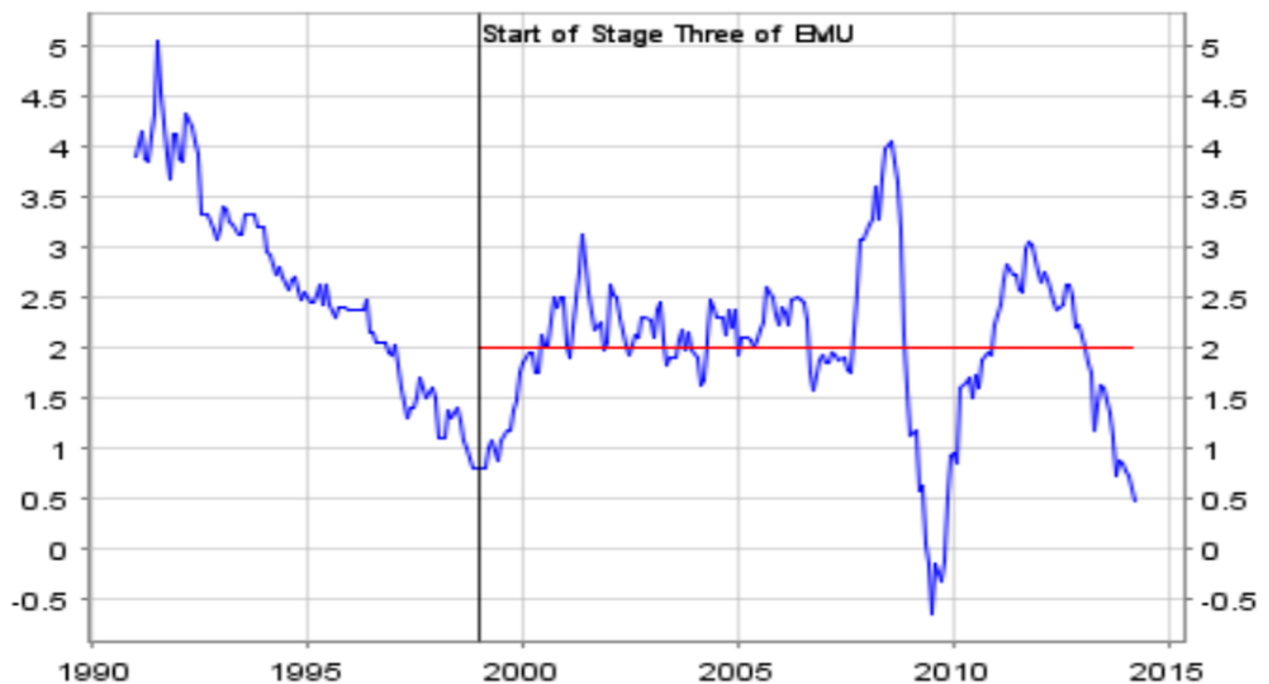
Over de jaren heen heeft de ECB een gemiddelde inflatie van 2% gerealiseerd.

*Heden: **Negatieve inflatie***

Verklaring:

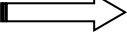
=> Door de intrestvoet lange tijd laag gehouden;

- Structurele veranderingen om macro-economische onevenwichten aan te pakken worden vertraagd
- Banken zullen niet rap de nodige hervormingen doorvoeren

Hoofdstuk 9: Het nieuwe economische beleid

1. Introductie

- Vroeger: **Monetair beleid** door centrale bank
Vooral monetaire integratie, economische beleid wat uit oog verloren.
- Nu: **Begrotingsunie**
Doel: Ook economisch beleid aanpassen
 - **Budgettair beleid** (bij start monetaire unie): voor doelstellingen en autonomie van overheid
 - Europese inmenging beperkt tot SGP (stabiliteit- en groei pact) want overheidssaldo is via lopende rekeningen een onderdeel van een groter geheel:
 $S-I + T-G = X-M$ (inkomsten > uitgaven = remming economie en omgekeerd)
Maar sinds crisis verscherping SGP
- **Economic governance** = overlapping verschillende factoren
 - SGP
 - Sixpack
 - Two Pack
 - Fiscal Compact
 - Europees semester
 - Euro + Pact

2. Preventie en correctie van budgettaire onevenwichten

2.1 Preventieve bepalingen van het SGP

SGP: art 126 VwEU "Vermijden buitensporige tekorten",

1. Convergentie criteria Van Maastricht (3% en 60% norm)strengere toepassing
2. **Stabiliteitsprogramma**: Jaarlijks rapport over MLT, die toont aan commissie hoe LS structureel evenwicht wil bereiken.
Opm: Dat structureel saldo bevat ook rente op overheidsschuld
 - **Wegfilteren van conjunctuurcyclus** want daar kan overheid niet op beleidsniveau aan veranderen
Hoe?: Gevoeligheidsmaatstaf van begrotingssaldo t.o.v. fluctuaties in BBP bepalen afgeleid uit regressie van saldo output gap.
 - Voorbeeld: gevoeligheid België= 0.55 dwz: 1% verbetering groei
=> 0.55 verbetering saldo BBP
 - **Automatische stabilisatoren**:
 - T-opbrengsten dalen in recessie, stijgen in hoogconjunctuur
 - Sociale uitgaven stijgen bij recessie en omgekeerd

Structureel saldo Belgische overheid:

In % bbp	2012	2013	2014	2015	2016
1. Bbp-groei tegen constante prijzen	-0,2	0,2	1,5	1,6	1,7
2. Werkelijk vorderingensaldo ←	-3,9	-2,5	-2,0	-0,5	0,4
3. Rentelasten	3,4	3,3	3,1	3,1	3,0
4. Eenmalige en andere tijdelijke maatregelen	-0,4	0,3	0,0	0,0	0,0
5. Potentiële bbp-groei	0,8	0,8	1,1	1,2	1,3
6. Output gap ←	-1,2	-1,8	-1,4	-1,0	-0,6
7. Cyclische component van de begroting ←	-0,7	-1,0	-0,7	-0,5	-0,3
8. Cyclisch gecorrigeerd vorderingensaldo (2-7)	-3,3	-1,5	-1,2	0,0	0,8
9. Cyclisch gecorrigeerd primair saldo (8+3)	0,2	1,8	1,9	3,1	3,7
10. Structureel saldo (8-4) ←	-2,9	-1,8	-1,2	0,0	0,75

2.2 Corrigerende bepalingen van het SGP

- Buitensporige tekortenprocedure (= excessive deficit procedure):

- Als tekort >3% v/h BBP
- Schuld > 60% BBP
- Geen uitzonderlijke economische omstandigheden

⇒ **Sancties** op basis van rapport van Commissie beslist '**Ecofin**' Raad over sanctie

Opm:

- Belgie sinds 2009 buitensporig tekortenprocedure, maar vanaf heden: einde
- Weinig draagkracht; 29 landen met buitensporig tekort maar **nul sancties**.
Doordat Duitsland en Frankrijk macht hebben gebruikt om dit te versoepelen om zelf geen boete te krijgen.

2.3 Verscherping SGP: Sixpack (2011)

• Versterking preventief luik (1)	+ Two pack
• Versterking corrigerend luik(2)	+ Fiscal Compact
• Nieuw sanctiemechanisme budget(3)	
• Nieuwe vereisten nationale begrotingskaders(4)	
• Voorkoming en bestrijding van buitensporige macro-economische onevenwichten(5)	
• Sanctiemechanisme bij buitensporige macro-economische onevenwichten (6)	

(1) Sancties Buitensporig tekortenprocedure

- Is reeds mogelijk in preventieve arm
- Stemming in ECOFIN (: Raad) via '**reversed QMV**' (= Afkeuring sanctie met QMV, ipv goedkeuring)

(2) Strengere correctieve arm

- Toepassen van schuld criterium:
Verschil tussen hogere schuld ratio en 60 % moet jaarlijks met een 1/20 dalen
Opm: België schuld 101% BBP

(3) Nationale begrotingskaders

- Richtlijn om te zetten tegen 2014
- Probleem: LS stellen groei en BBP beter voor, dan lijken de te nemen overheidsmaatregelen minder zwaar
⇒ **Onafhankelijke instellingen** om cijfers in begroting te berekenen

(4) Fiscal compact:

- Enkel leden Eurozone
- Verdragsniveau: vereist omzetting **nationale grondwet**
- **'Golden Rule'**= structureel deficit max -0.5% van BPP

(5) Excessieve macro-economische onevenwichten:

Zie $S-I + T-G = X-M$

- Preventie dmv **'scoreboards** Commissie'
- Prestatie België scorebaords:
 - Net international investment position (som van de overschotten op lopende rekening) positief!
 - Real effective exchange rates (=concurrentiepositie): positief!
 - Export market shares (= marktaandeel uitvoer): negatief want dalend!

2.4 Het Europees semester

- 1^e semester van het jaar waarin alles valt qua controle van het budget
- **"lenteprognoses"** België: Overheidsschuld zal verder stijgen + groeiprognose blijft 1.4%

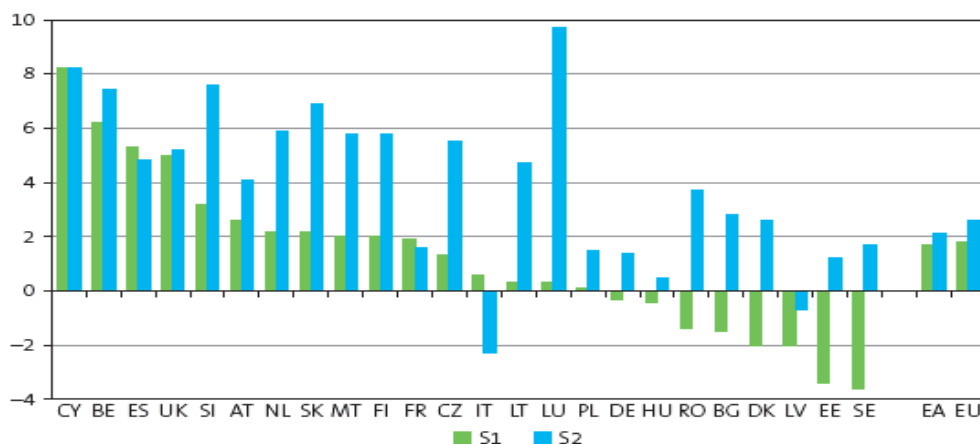
Country specific recommendations (CSR)

- **Gezonde/duurzame openbare financiën**
Vb: Vergrijzing met meer uitgaven voor pensioenen en gezondheidszorg
- **'duurzaamheids indicatoren': S0, S1 en S2**
= Inspanningen op LT die gezondheid overheidsfinancies tot doel hebben
 - S1: verbetering van structureel saldo dat nodig is om schuld tegen 2030 nóg 60 % te brengen
 - S2: verbetering van structureel saldo nodig om toekomstige uitgaven gelijk te krijgen met toekomstige ontvangsten.

a) CSR België 2013: (trending bij verkiezingen)

1. Begroting op orde brengen
2. Kloof dichten ts werkelijke en wettelijke pensioenleeftijd
3. Hervorming loonvorming procedure (incl. loonindexering)
4. Betere concurrentie in detailhandel, energie, breedband, ...
5. Werklozen verplichten werk te zoeken

Houdbaarheid?

¹ Data for Ireland, Greece and Portugal are missing.

Source: EC

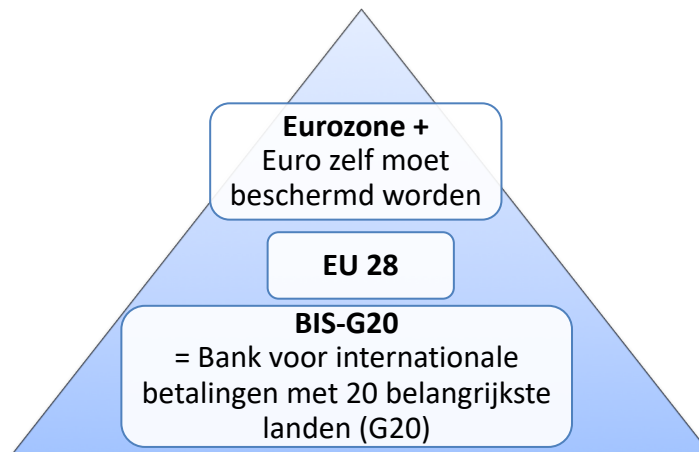
België moet volgens S1 20 miljard euro vinden om aan voorwaarden te voldoen

⇒ *Enorm veel op een begroting*

Hoofdstuk 10: De bankenunie

Probleem Fortis, Dexia zijn gevestigd in meerdere landen. => welk land moet hun redding betalen?

3 niveaus supervisie: eurozone, Europese unie, wereld:

1. Financiële supervisie en regulatie in de EU

1.1 Hervorming systeem van financiële supervisie na crisis

Invoering Europees systeem van financiële supervisors(**ESFS**)

- **Microprudentiele supervisie:** bekijkt de individuele financiële instellingen afzonderlijk wil falen instelling vermijden in samenwerking met nationale autoriteiten
⇒ European supervisory authorities (ESA)
Vb: FSMA, nationale bank
- **Macroprudentiele supervisie:** houdt rekening met de onderlinge verbinding van financiële instellingen vanuit macro-economisch opzicht. Bescherming gehele financiële en risico en kosten te verminderen van financiële instabiliteit (Systeem risico's intomen).
⇒ European systemic risk board: dit werkt nog niet naar behoren

1.2 Bank voor internationale betalingen (BIS)

Gevestigd in Basel=> Basel 3; **CRD IV** (= kapitaal eisen richtlijn)

Tier I Ratio:

= Ratio kernkapitaal bank en risico gewogen activa

Buffer eigen vermogen moet sterker worden:

- minimum vereisten eigen vermogen om risicovolle kredieten te dekken wordt verhoogd.
- Eigen kapitaal $\geq 8\%$ v/d risico gewogen leningen (lening overheid en cash is geen risico)
Opm: Passief zijde balans bank: deposito's en reserves
Actief zijde: kredieten
- Indien ratio niet voldaan: Kapitaal verhogen OF minder kredieten uitgeven => rem groei economie

2015: Bank Recovery and Resolution Directive (BRRD)

- Banken moeten herstelplan hebben (het 'testament')
- 'Resolution authorities' (= ontbinding autoriteiten) kunnen bank overnemen
 - Doel: ordentelijk opdoeken van de bank
- Belangrijkste afwikkelingsmaatregelen:
 - **verkoop** van (een gedeelte van) de **activiteiten**;
 - oprichting van een overheidsgecontroleerde '**bad bank**' met de probleemactiva
 - **bail-in** maatregelen = verliezen worden gelegd op aandeelhouders rangorde:
 - Aandeelhouders
 - Ondergeschikte schulden (obligaties)
 - Deposito's > 100.000 euro

Depositogarantieschema (DGS)

Waarborging van 100.000 euro per familie per bank per spaarboekje

Probleem: Geen fonds opgericht om uit te putten indien waarborgen moeten voldaan worden. Dus zullen uit de begroting moeten putten.

In de toekomst sprake van een fonds op te richten waarin banken zelf bijdragen.

2. Bankenunie voor de EU

Wat is nodig?

1. Single Supervisory Mechanism => supranational toezicht
2. Single Resolution Mechanism => globale ontmanteling
3. Single Deposit Guarantee System => Europese depositogarantie

Wat is er al gedaan?

1. Single Supervisory Mechanism: **in uitvoering**
2. Single Resolution Mechanism: **enkel netwerk** van nationale afwikkelingsfondsen
3. Single Deposit Guarantee System: **niets**

➡ Dus: er is nog geen concrete bankenunie in de eurozone

2.1 Single Supervisory Mechanism

ECB (art. 127.6): Supervisory Board/Governing Council

- Belangrijke banken (Too big to fail) worden door ECB gecontroleerd: ca. 130 instellingen
- Andere gecontroleerd door nationale toezichthouders, maar ECB blijft verantwoordelijk voor ca. 6000 instellingen

Opm: Takenpakket ECB:

- 1) monetair beleid

- 2) liquiditeit
- 3) toezicht banken

a) Belangrijke bank=

- totale activa > €30 bn;
OF
- ratio activa op bbp > 20% (behalve als totale activa onder €5 bn is)
OF
- nationale toezichthouder erkent een bank van significant voor de binnenlandse economie

Uitgebreide beoordeling (CA)

= Risico beoordeling
+ beoordeling kwaliteit van de activa (kredietwaardigheid)
+ stress test (Hoe reageert bank op een crisis?)

⇒ Vroeger stresstest **ongeloofwaardig**. Veel banken die geslaagd waren op test zijn toch in problemen geraakt.

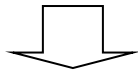
opm: resultaten CA in november 2014

Hoofdstuk 11: Groei en concurrentievermogen

1. Concurrentievermogen van een land

⇒ Te trage groei Europa tov. VS!

- Land met eigen munt heeft instrument van **flexibele wisselkoersen** om concurrentiepositie te verbeteren
 - verlies concurrentievermogen => verslechtering van de lopende rekening
 - Oplossing; devalueren valuta .
Opm: Op lange termijn helpt enkel verhoging van de productiviteit om concurrerend te zijn. Maar door invoeren Euro: verlies van dit instrument!!!

- Voorwaarden stimulatie productiviteit:
 - Hoog opgeleide beroepsbevolking
 - Goede technologie (T)
 - Voldoende voorraad fysiek kapitaal (K) bv. Wegen en infrastructuur
- optimaal gebruik **productiefactoren**:
 - een efficiënt beheer
 - creatief ondernemerschap
 - goed functionerende overheid en samenleving .
- Meestal geconcretiseerd in:
 - Prijsconcurrentie (goedkoop genoeg)
 - productiviteitswinsten
 - ontwikkeling van nieuwe markten

opm: Als bovenstaande falen (want door Euro geen mogelijkheid tot devaluatie):

- interne devaluatie** : loon en prijs aanpassingen
- fiscale devaluatie**: bv. Totale belastingsdruk op arbeidverlaging compenseren door BWT verhoging=> uitvoer goedkoper en concurrentiepositie sterker

2. Economische groei

⇒ Hoger naarmate concurrentiepositie stijgt

$$Y = H^\alpha K^\beta (A * L)^{1-\alpha-\beta} \text{ (crf. Cobb-Douglass)}$$

Y = output (bbp)

H = human capital

L = arbeidsinput+ Human capital (H)

K = kapitaalinput

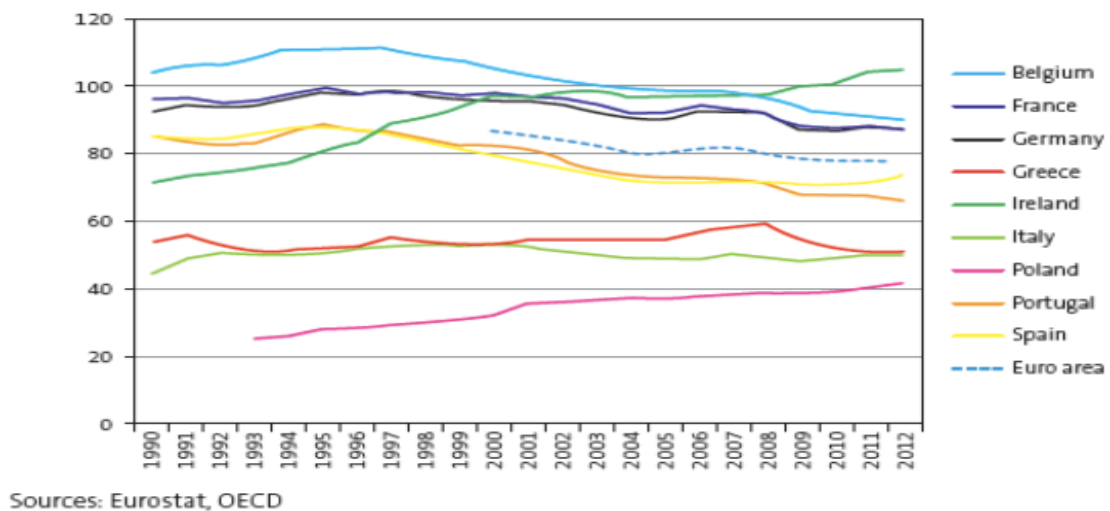
α en β outputelasticiteiten van L en K

A totale factorproductiviteit TFP, technologische vooruitgang

Hogere verhouding K / L en H / L => toename van de arbeidsproductiviteit.

Opm: Het Belgische welvaartsniveau in BBP per capita is gezakt tot 80% van het Amerikaanse welvaartsniveau

Figure 11.2. Labour productivity (GDP per hour worked, PPP, USA = 100)

+ lagere arbeidsparticipatie, hogere werkloosheid, minder werkuren

Belgische arbeidsproductiviteit daalt tov. die van de VS.

=> Niet iedereen werkt even lang

Vershil welvaart VS en Europa vooral te wijten aan verschil in gewerkte uren (meer in de VS)!

3. Lissabon strategie 2000:

Doel: Tegen 2010 van EU de meest concurrerende en dynamische **kenniseconomie** van de wereld maken die in staat is tot **duurzame** economische **groei** met meer en **betere banen** en een hechtere **sociale samenhang**'

=> concurrentievermogen moet stijgen !

1. Economische pijler: groei
2. Ecologische pijler: duurzame groei
3. Sociale pijler: jobs en sociale samenhang

Methode:

- **Open coördinatiemethode (OMC)**
'Shame and Fame' Methode= Publiek maken welke landen doelstellingen gehaald heeft en welke niet.
- 19 targets :
 - Arbeidsparticipatiegraad van 70 %
 - O&O uitgaven van 3 % van bbp
 - + 17 andere doelstellingen

Grandioos mislukt

- Teveel doelstellingen
- Gelijke doelstellingen voor alle lidstaten

- Opvolger: EU2020

3.1 EU 2020

2010 opstellen 5 krachtlijnen :

1. werkgelegenheid van 75% (**L**)
2. 3% van het BBP van EUO&O uitgaven (**A**) (idem niveau als Japan en USA)
3. Klimaat en energie:
 - broeikasgassen: daling van 20% : Kyoto protocol (°1997, in werking in 2005)
 - 20% van de energie uit hernieuwbare energiebronnen
 - stijging van 20% : energie efficiëntie
4. onderwijs: (**H**)
 - vroegtijdig verlaten van school: onder 10%
 - minstens 40% van de 30-34-jarigen: voltooien van derde niveau onderwijs
5. bestrijding armoede en sociale uitsluiting: minstens 20 miljoen mensen minder in of met kans op armoede en sociale uitsluiting
=> rechtvaardige inkomensverdeling

cf. Lissabon
Strategy

Opm:

1. Afwezig blijven van maatregel om **K** te verbeteren.
2. Men zou moeten sparen om te investeren => kapitaalgoederenvoorraad stijgt
3. Uit data blijkt dat de kapitaalgoederenvoorraad in Europa daalt gedurende de jaren.

3.2 Instrumenten van de EU2020

- OMC (= open coördinatie methode) als basis :
onderwijs (L), R&D die Y beïnvloedt via de productiefactor A, onderwijsdoelstellingen die gerelateerd zijn met menselijk kapitaal H.
- 5 doelstellingen in Jaarlijkse Groeiprognoze: zie hierboven (5 krachtlijnen)
- Country Specific Recommendations: reflecteren de doelstellingen van de EU 2020 }
Europees
Voor België: Belastingen op arbeid, concurrentie energiesector,...
Semester

3.3 EU2020: realisaties

Zie grafieken in slides!

- Daling van de werkgelegenheidsgraad.
België: Te weinig mensen werken
- investering in R&D is constant gebleven
Enkel Finland haalt norm (door combinatie geld overheid en bedrijven)
- Hoger onderwijs; verbetering (zie 'Pisa': cijfer wiskunde – wetenschap - lezen)
België: Scoort slecht mbt. Schoolverlaters
Ierland: scoort goed mbt. Percentage hoger opgeleiden => helpt hen uit crisis te geraken

Opm: De hulpprogramma landen (Griekenland, Cyprus,...) scoren op alle vlakken niet goed op de 2020 doelstellingen!

4. Andere voorwaarden voor groei en competitiviteit

- **maatschappelijke kapitaal** als determinant van het concurrentievermogen van een land .
= het geheel van instellingen, beleid , en factoren die de productiviteit bepalen
- **"het gemak van zaken doen"** (Berkend door het 'World Economic Forum'): lijst van indicatoren die business beperken
 - administratieve lasten van het creëren van een bedrijf ,
 - de fiscale regelgeving ,
 - corruptie
 - bureaucratie .
- belangrijke **correlatie** tussen maatschappelijk kapitaal en de wereldwijde competitiviteit

Conclusie: hoe makkelijker het ondernemingsklimaat

=> hoe meer binnenlandse investeringen worden gestimuleerd en buitenlandse directe investeringen zullen worden aangetrokken

= >hogere kapitaal en meer economische groei .

Opm:

1. Ierland scoort zeer goed
2. Italië scoort zeer slecht
3. Griekenland de slechtste na Malta .

=> Zuid-Europese landen veel corruptie en slecht ondernemingsklimaat

Hoofdstuk 12: de toekomst van de Euro

Geen details kennen (minder belangrijk hoofdstuk)

1. Hoe uit de schuldproblemen geraken?

1.1 reddingsprogramma's

⇒ Hulp- en sanering- maatregelen moeten verder doorgevoerd worden.

1. Solvabiliteit- en liquiditeitsproblemen oplossen
Opm: Liquiditeitsprobleem= Men heeft geen cash, of cash zit vast in beleggingen
2. Schuldafbouw
3. Vermijden 'Deadly Embrace' in financiële sector
4. Structurele hervormingen zoals aanpak jeugdwerkloosheid, inefficiënte arbeidsmarkt(bedrijven werven minder rap mensen aan door dure ontslagvergoedingen).

1.2 Buitenlandse schuld

- Overheid moet **overschot** op lopende rekeningen creëren (= schuld afbouwen) en zo **concurrentie positie** verbeteren (**NIIP** weer positief maken) door:
 - interne devaluatie
 - fiscale devaluatie
 - **Probleem:** enkel tekortlanden dan iets om het onevenwicht te herstellen.
 - "communicerende vaten " : Landen met overschot moeten landen met tekort helpen om evenwicht te bereiken.
 - Wat zou **Duitsland** moeten veranderen?
 - i. Minder strenge budgetregels
 - ii. Liberaliseren dienstenmarkt bv. Langere openingsuren voor supermarkten
 - iii. Aanzwengelen bouw
 - iv. Interne revaluatie (dmv. Loons- en prijsverhoging) bv. Instellen minimum loon.
- ⇒ **Politiek gevoelig!** (sinds verkiezingen sept. 2013 lichte veranderingen)
Zal concurrentiepositie Duistland verslechteren, binnenlandse consumptie zal moeten stijgen.

Grenzen aan overheidsschuld

- **Rentesnieuwbal:** Hoe hoger de rente op afbetaling schuld, hoe moeilijker om de schuldgraad af te bouwen.

$$\Delta B(t) = \frac{i(t) - g(t)}{1 + g(t)} B(t-1) - pb(t) + dda(t)$$

B= schuldgraad

g=groeivoet

pb= primaire balans

dda=eenmalige maatregelen

- Normen maximale schuldgraad:
 - Maastricht, SGP en Duitse grondwet (=Schuldenbremse): 60% regel
 - Polen: 50, 55 en 60 %
 - Reinhardt & Rogoff (onderzoekers): 90%

Maar dit onderzoek was gebaseerd op foute cijfers!
⇒ Ook boven de 90% schuldgraad kan je groeien als land.
Bv. Japan; schuldgraad van 200%!

Conclusie: Moeilijk om de "ideale schuldgraad" te bepalen.

a) Griekse 'haircut'

Stoppen met terugbetalen van schulden

- **Maart 2012**: formele aanpassing van de schuldcontracten.
- >85% v/d schuldeisers heeft **schuld kwijtescholden** aan Griekenland.
- Dit door:
 1. lagere rente
 2. langere looptijd
 3. iedereen levert in (=Haircut)

⇒ Resultaat: 55%/106mrd euro kwijtescholden schuld

Opm: Mogelijk dat een nieuwe kwijteschelding nodig is om terugbetaling houdbaar te maken o.a. door sneeuwbal effect.

b) Uitstap en opdoeken Euro

Alternatief als redding van Griekenland??

Veel en serieuze praktische problemen

Maar kan positief effect hebben op : NIIP, risico van de financiële sector, OCA-criteria, houdbaarheid overheidsschuld,....

Opm: Griekenland, Italië, Cyprus, Portugal en Spanje zijn nog zeer zwakke en risicovolle landen op bovenvermelde criteria. (NIIP, financiële sector,...)

2. Hoe een crisis vermijden?

2.1 De OCA-criteria

- Arbeidsmobiliteit:
 - Liberalisering ontslag beleid
 - Geografische arbeidsmobiliteit: werklozen uit Spanje komen hier werken
- Bankenunie: Vermijden "Home buyers"

2.2 Striktere normering schulden

Populair in Duitsland

⇔ Andere landen lappen regels meer aan hun laars....

Hoop is dat er een onafhankelijke begrotingsinstelling komt....(Lange termijn visie)

2.3 Budget voor Eurozone

Dit zou onvoorziene schokken beter kunnen opvangen

- Onderhandelingen niet evident
- Men wil budget vergroten mbv. '**solidariteitsinstrument**'
=Goedpresterende economieën compenseren slechtpresterende landen (via geldtransfers)
- Rol ESM!

2.4 Risicospreiding met Eurobonds

= vervanging van nationale schuld door Eurozone schuld

- Lenen op de **creditwaardigheid van betere crediteurs** (=sterkere landen) door centralisering uitgifte obligaties.
- Overheden met hoge rentelast zullen kunnen profiteren van creditwaardigheid sterke landen.
=> Meer vertrouwen bij beleggers
=> **Lagere rente**
Opm: Helpt om schuld Griekenland te financieren!
- Problemen:
 - Moral hazard bij zwakke landen
 - Gemiddelde rentevoet wordt hoger voor sterkere landen als Duitsland.

2.5 Vermijden 'Doomed Loop'

- Banken hebben veel overheidspapier in portefeuille
- Risico OH-papier wordt nog altijd op 0% gewaardeerd.
=> Dit zou verhoogd moeten worden!
- Probleem 'Home Bias'

Oplossing: 'Collective action clauses' in nieuwe overheidsschuld

= **iedereen** (die participeert) lijdt stuk **verlies** als het slecht gaat

Bv. Speculanten op redding Griekenland (die massa's geld hiermee verdiend hebben)